

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΝΣΤ' | ΤΕΥΧ. Α' | ΑΘΗΝΑΙ, 1. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14, Τ. 140-ΤΗΛ. 718-308 | 1 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1979 | ΑΡΙΘ. 7

ΒΑΡΥΣΗΜΑΝΤΟΣ ΠΡΟΤΑΣΙΣ

ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ κ. ΣΕΡΑΦΕΙΜ

ΔΙΑΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΝ ΚΕΝΤΡΟΝ ΚΑΙ Ε. Ο. Κ.

† Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΣΕΡΑΦΕΙΜ

Ὡς Προκαθήμενος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐπιθυμῶ, ἐν πλήρει ταπεινότητι καὶ ἐν Χριστῷ Ἀγάπῃ, νὰ καταστήσω ὑμᾶς κοινωνοὺς τῶν κατωτέρω σκέψεών μου.

Εἰς τὰς 9 χώρας τῆς ΕΟΚ, ὡς γνωστόν, ἐπίσημοι ἢ ἐπικρατοῦσαι Ἐκκλησίαι εἶναι ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ, ἡ Ἀγγλικανικὴ καὶ αἱ Ἐκκλησίαι τῆς Διαμαρτυρήσεως. Ἡ Ἑλλάς ἔχει ὡς ἐπικρατοῦσαν Θρησκείαν τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλληνορθόδοξον. Μὲ τὴν εἴσοδον τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν ΕΟΚ ὀλοκληρώνεται ἡ διαχριστιανικὴ βάση τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος. Βεβαίως ὀρθόδοξοι κοινότητες ὑπάρχουν εἰς ὅλας τὰς Εὐρωπαϊκὰς χώρας, ὅπως ὑπάρχουν ἀντιστοίχως κοινότητες τῶν ἄλλων δογμάτων εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἀλλὰ εἰς τὸ διακρατικὸν ἐπίπεδον, τώρα, μὲ τὴν εἴσοδον τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν ΕΟΚ, δημιουργεῖται ἡ ἀνάγκη ὑπευθύνου ἐπικοινωνίας καὶ συνεργασίας μεταξύ τῶν Ἐκκλησιῶν τῶν Κρατῶν - Μελῶν.

Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος προσβλέπει μὲ αἰσιοδοξίαν εἰς τὴν συνεργασίαν τῶν λαῶν τῆς Κοινότητος, διότι ἔχει τὴν πεποίθησιν

ὅτι ἡ διαχριστιανικὴ Εὐρώπη θὰ ἐδραιώσῃ ἐν τῇ πράξει τὴν χριστιανικὴν ἐνότητα. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος εὐελπιστεῖ ὅτι ἡ συνεργασία μὲ τὰς ἄλλας Ἐκκλησίας τῆς Εὐρώπης, ἐπὶ συγκεκριμένων θεμάτων, εἶναι πλέον ἐκ τῶν πραγμάτων καὶ ἐφικτὴ καὶ ἐπιβεβλημένη.

Βεβαίως ἡ συνεργασία αὕτη δὲν θὰ ἀφορᾷ εἰς τὸν θεολογικὸν διάλογον, δεδομένου ὅτι δι' αὐτὸν τὴν πρωτοβουλίαν καὶ τὴν εὐθύνην, ἀπὸ πλευρᾶς Ὀρθοδοξίας, ἔχει τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ κορυφὴ τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος εὐλαβῶς ἀκολουθεῖ. Δὲν θὰ ἀφορᾷ, ἐπίσης, εἰς θέματα ἀναγόμενα εἰς τὸν πολιτικὸν χῶρον, διότι αὐτὰ τὰ χειρίζεται ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, κατὰ μακρὰν παράδοσιν, οὐδέποτε ὑπεισέρχεται εἰς τὰ τῆς Πολιτείας.

Πλὴν ὅμως τὰ περιθώρια διὰ τὴν ἐπικοινωνίαν καὶ συνεργασίαν τῶν χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν ἐν τῇ Κοινότητι παραμένουν εὐρύτατα καὶ περιέχουν πολλοὺς τομεῖς. Ἐνδεικτικῶς ἀναφέρονται:

1) Ὁ πολιτιστικὸς τομεὺς, δηλαδὴ ἡ ἀμοιβαία προσπάθεια καὶ ἀλληλοβοήθεια διὰ τὴν διαφύλαξιν, διατήρησιν καὶ ἀξιοποίησιν τῆς πνευματικῆς κληρονομίας τῆς χριστιανικῆς Εὐρώπης.

2) Ὁ κοινωνικός τομεύς, δηλαδή ἡ διακονία τῆς Μητρότητας, τῆς Νεότητος καὶ τῶν Ἑλικιωμένων, ὅπου αἱ σύγχρονοι κοινωνικαὶ καὶ οἰκολογικαὶ συνθήκαι ἐξειδικεύουν τὰ προβλήματα τῶν.

3) Ὁ ποιμαντικός τομεύς, δηλαδή ἡ ἀντιμετώπισις τῶν ποιμαντικῶν προβλημάτων, τὰ ὅποια δημιουργοῦν αἱ μαζικαὶ μετακινήσεις πιστῶν, οἱ ὅποιοι διακινουῦνται ὡς τουρίσται, φοιτηταί, σπουδασταί, ἐργαζόμενοι.

4) Ὁ πολιτισμικός τομεύς, δηλαδή ἡ συνεργασία τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Κοινότητος, ἐν πνεύματι καλῆς θελήσεως, διὰ τὴν δημιουργίαν ἀτμοσφαιρας ἐνότητος μεταξύ τῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης, ἡ ὅποια θὰ ἐξαλείψῃ ἀπὸ τὴν μνήμην τῶν ὅτι τοὺς ἐχώριζεν εἰς τὸ παρελθὸν καὶ θὰ ἐδραιώσῃ τὴν κοινὴν Εὐρωπαϊκὴν Συνείδησιν, ἣτις στηρίζεται εἰς τὰς ἀρχαιοελληνικὰς ρίζας καὶ τὸν Χριστιανισμόν.

Αἱ ἀνωτέρω διαπιστώσεις νομίζομεν ὅτι ἄγουν εἰς τὴν σκέψιν τῆς δημιουργίας ἐνὸς «Διαχριστιανικοῦ Κέντρου τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότη-

τος», εἰς τὸ ὅποιον αἱ Ἐκκλησίαι τῶν κρατῶν - μελῶν θὰ ἔχουν τὴν εὐκαιρίαν νὰ μελετήσουν ἀπὸ κοινῆς τὰ ἐν τῇ Κοινότητι προβλήματα καὶ νὰ καταρτίσουν, ἐν ἀγάπῃ καὶ ὁμοφωνίᾳ, κοινὰ προγράμματα ἀντιμετωπίσεώς τῶν.

Τὸ «Διαχριστιανικὸν Κέντρον τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος», ὑπὸ τὰς εὐλογίας τῶν χριστιανικῶν Κορυφῶν, τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Διαμαρτυρήσεως καὶ μετὴν ἐνεργὸν συμπαράστασιν τῶν ἐν ἐκάστη χώρᾳ ἐκκλησιαστικῶν κοινοτήτων, θὰ ἠδύνατο νὰ ἀποτελέσῃ ἀπαρχὴν πτενοτέρας καὶ συγκεκριμένης ἀδελφικῆς διαχριστιανικῆς διακονίας.

Ἐκθέσας ἐν ταπεινότητι τὰς σκέψεις αὐτάς, εὐελπιστῶ ὅτι θὰ ἔχω τὴν ἀξιοσέβαστον ὑμετέραν γνώμην ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω καὶ παρακαλῶ ὑμᾶς, ὅπως δεχθῆτε τὴν εἰλικρινῆ ἔκφρασιν τῆς ἀδελφικῆς καὶ εὐλαβοῦς ἀγάπης μου ἐν Κυρίῳ.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 27ῃ Φεβρουαρίου 1979

ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΒΗΜΑ ΔΙΑ ΤΗΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΛΑΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ διὰ τῆς δημοσιευμένης ἐπιστολῆς, ἣτις ἐστὶν πρὸς ρωμαιοκαθολικούς, ἀγγλικανούς καὶ προτεστάντας Προκαθημένους τῶν Ἐκκλησιῶν τῶν χωρῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Οἰκονομικῆς Κοινότητος, προτείνει τὴν ἴδρυσιν «Διαχριστιανικοῦ Κέντρου τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος», ὅπου «θὰ ἠδύνατο νὰ ἀποτελέσῃ ἀπαρχὴν στενοτέρας καὶ συγκεκριμένης ἀδελφικῆς διαχριστιανικῆς διακονίας» ἐπὶ πολιτιστικῶν, κοινωνικῶν καὶ ποιμαντικῶν ζητημάτων».

Ἡ μεγαλόπνευστος αὕτη πρότασις τοῦ Μακαριωτάτου προῆλθεν ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι «ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος προσθλέπει μετ' αἰσιοδοξίαν εἰς τὴν συνεργασίαν τῶν λαῶν τῆς Κοινότητος, διότι ἔχει τὴν πεποίθησιν ὅτι ἡ διαχριστιανικὴ Εὐρώπη θὰ ἐδραιώσῃ ἐν τῇ πράξει τὴν χριστιανικὴν ἐνότητα. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος εὐελπιστεῖ ὅτι ἡ συνεργασία μετὰ τὰς ἄλλας Ἐκκλησίας τῆς Εὐρώπης, ἐπὶ συγκεκριμένων θεμάτων, εἶναι πλέον ἐκ τῶν πραγμάτων καὶ ἐφικτὴ καὶ ἐπιβεβλημένη».

Γενικὴ εἶναι ἡ εὐχή, ὅπως ἡ πρότασις τοῦ Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἣτις πρότασις κατὰ τὸν ὁρθὸν χαρακτηρισμὸν προὐκτικῆς ἀθηναϊκῆς ἐφημερίδος εἶναι «ἱστορικὸν βῆμα διὰ τὴν πνευματικὴν ἐνότητα τῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης», υἱοθετηθῆ ὑπὸ τῶν θεσηκευτικῶν ἡγετῶν τῶν χωρῶν τῆς Ε.Ο.Κ. πρὸς σφρηλάτησιν, παραπλεύρως πρὸς τὰ κοινὰ οἰκονομικὰ συμφέροντα, πνευματικῶν συνεκτικῶν δεσμῶν καὶ πρὸς πραγματίων τῆς «συνεργασίας τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Κοινότητος, ἐν πνεύματι καλῆς θελήσεως, διὰ τὴν δημιουργίαν ἀτμοσφαιρας ἐνότητος μεταξύ τῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης, ἡ ὅποια θὰ ἐξαλείψῃ ἐκ τῆς μνήμης τῶν ὅτι τοὺς ἐχώριζεν εἰς τὸ παρελθὸν καὶ θὰ ἐδραιώσῃ τὴν κοινὴν Εὐρωπαϊκὴν Συνείδησιν, ἣτις στηρίζεται εἰς τὰς ἀρχαιοελληνικὰς ρίζας καὶ τὸν Χριστιανισμόν».

(Ἐκ τῆς Δ/σεως)

Ο ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΟΣ ΕΟΡΤΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΤΗΣ «ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ»

Τὴν Α΄ Κυριακὴν τῶν Νηστειῶν, 11 Μαρτίου, μετὰ τὴν ἐπιβαλλομένην λαμπρότητα καὶ ἐπισημότητα ἐπιμήθη ἡ Ὁρθοδοξία καθ' ἕκασταν τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος.

Ὅπως ἰδιαίτεράν λαμπρότητα προσέλαβον αἱ ἐκδηλώσεις κατὰ τὴν ἡμέραν αὐτὴν ἐν Ἀθήναις. Τὴν πρώτην ἐτελέσθη πανηγυρικὴ Συνοδικὴ Θ. Λειτουργία εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν Ναὸν Ἀθηνῶν, καθ' ἣν προέστη ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ. Ἐλαβον μέρος οἱ Σεβασμιώτατοι Μητροπολίται: Τρίκκης καὶ Σταγῶν κ. Στέφανος, Καρυστίας καὶ Σκύρου κ. Σεραφεῖμ, Ἡλείας κ. Ἀθανάσιος, Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως κ. Θεόφιλος, Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου κ. Προκόπιος, Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως κ. Διονύσιος, Ζιχνῶν καὶ Νευροκοπίου κ. Σπυριδῶν, Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς κ. Δαμασκηνὸς καὶ Ἀλεξανδρουπόλεως κ. Ἀνθίμος.

Παρέστησαν ἐπίσης, συμπροσευχόμενοι εἰς τὸ Ἱερόν Βῆμα, καὶ ἄλλοι Ἀρχιερεῖς.

Τὸν πανηγυρικὸν τῆς ἡμέρας ἐξεφώνησεν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως κ. Θεόφιλος μετὰ θέμα: «Ἡ ἀλήθεια γιὰ τὴν Ἐκκλησία»*.

Ἐξάλλου τὴν Θ. Λειτουργίαν παρεκολούθησαν ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας κ. Κ. Τσάτσος, Ὑπουργοί, Ὑφυπουργοί, Βουλευταί, ἐκπρόσωποι τῶν Ἐθνικῶν Δυνάμεων καὶ Σωματίων Ἀσφαλείας, ἄλλοι ἐπίσημοι καὶ πλῆθος πιστῶν.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ὁ ἐξοχώτατος Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας παρέθεσε, κατὰ τὰ καθιερωμένα, εἰς τὸ Προεδρικὸν Μέγαρον πρόγευμα πρὸς τιμὴν τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ καὶ τῶν μελῶν τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου.

Ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας κ. Κ. Τσάτσος κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ προγεύματος ὁμίλησεν ἐπικαίρως, ἀντλῶν ἐκ τοῦ νοήματος τῆς Κυριακῆς τῆς Ὁρθοδοξίας, καὶ εἶπεν:

Ἡ σημερινὴ εορτὴ, μνήμη τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν ἱερῶν εἰκότων, τῆς ὁποίας τὴν μεγάλην μεταφυσικὴν διὰ τὴν Ὁρθοδοξίαν σημασίαν δὲν ὑπάρχει

* Αὐτοῦσιον τὸν λόγον ἰδὲ εἰς ἐπομένους σελίδας τοῦ ἀναχέτους ταύχους.

ἀνάγκη νὰ ἀξιάσω, δίδει ἀφορμὴν εἰς περισυλλογὴν, εἰς μίαν ἐξ' ἐπὶ τοῦ θεώρησιν τῶν χριστιανῶν προβλημάτων, μετὰ τὰ ὁποῖα ἀντιπαλαίει ἡ Ἐκκλησία μας κατὰ τὴν ἐκλήρωσιν τῆς ἐγκοσμίου ἀποστολῆς τῆς.

Ὅπως ἐτόνισα κατὰ τὴν περυσινήν συνεστίασίν μας, ἡ κυρία ἀποστολὴ τῆς Ἐκκλησίας, ἡ δικαιώνουσα καὶ δικαιολογοῦσα πλήρως τὴν ὑπαρξίν τῆς, εἶναι ἡ καλλιέργεια τοῦ ὑψίστου διὰ τὸν ἀνθρώπου ἀγαθοῦ τῆς συνδέσεώς του πρὸς τὸ θεῖον, ἡ ἀποκάλυψις τοῦ πληρώματος τῆς ἀληθείας, ἡ τελικὴ δικαίωσις τῆς ἐγκοσμίου ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου τῆς ἀπομονωμένης εἰς τὸ ἄπειρον τῆς ὕλης. Καὶ ἡ πλέον πρόσφορος ὁδὸς διὰ τὴν, κατὰ τὸ ἐφικτόν, σύνδεσιν αὐτὴν εἶναι ὁ μοναχικὸς βίος.

Ἀλλὰ ὁ μοναχικὸς βίος εἶναι διὰ τοὺς ἐκλεκτούς. Ἡ Ἐκκλησία ὁμως ὀφείλει νὰ μεριμνᾷ καὶ διὰ τοὺς κλητούς, διὰ τὰ τέκνα τοῦ ποιμνίου εἰς τὰ ὁποῖα δὲν ἐδόθη ἡ χάρις τῆς πλήρους ἀφιερώσεως εἰς τὴν προσέλασιν τοῦ θεοῦ διὰ τῆς ἐσωτερικῆς συγκεντρώσεως καὶ τῆς προσευχῆς.

Τοῦτο δὲν σημαίνει, ὅπως καὶ πέρυσιν ἐτόνισα, διὰ τὴν Ἐκκλησίαν πρέπει νὰ νοεῖται ὡς καθίδρυμα Κοινωνικῆς Προνοίας, τὸ ὁποῖον συνεπικουρεῖ τὴν πολιτείαν εἰς τὸ ἰδικόν τῆς ἔργον κοινωνικῆς περιθάλψεως καὶ προνοίας. Ἡ Ἐκκλησία καὶ εἰς τὸν χρόνον αὐτὸν ἐξ ἄλλων πηγῶν ἀντλεῖ τὰς ἐντολάς τῆς, ἐκ τῶν εὐαγγελικῶν πηγῶν, αἱ ὁποῖαι ὡς ἀνωτάτην ἀξίαν τῆς κοινωνικῆς ζωῆς τάσσουσιν τὴν ἀγάπην, ὅπως διὰ τοὺς αἰῶνας ὥρισεν ὁ Παῦλος εἰς τὴν Α΄ πρὸς Κορινθίους Ἐπιστολὴν του.

Ἡ πολιτεία ὀφείλει νὰ ἀσκή τὸ ἔργον τῆς περιθάλψεως βάσει ἀτέγκτων γενικῶν καὶ ἀπροσωπολήπιων κανόνων. Ἡ Ἐκκλησία ὀφείλει εἰς τὸ ἴδιον ἔργον νὰ προσδίδῃ προσωπικότερον χαρακτήρα, ὥστε νὰ φανερώνεται διὰ τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν συνάνθρωπον καὶ μόνον, καὶ διὰ τοῦ ἔργου αὐτοῦ λειτουργεῖ εἰς τὴν καθημερινότητα τὸ θεῖον.

Δὲν εἶναι ἡ ἔκτασις τοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία ἔχει σημασίαν. Σημασίαν ἔχει ὁ ἰδιαίτερος τόνος μετὰ τὸν ὁποῖον τὸ ἐπιτελεῖ. Εἰς αὐτὴν ἀνήκει ὅπως, ἐντὸς τῆς κοινωνίας, τῆς διεπομένης ἀπὸ τὸν δίκαιον ἀλλὰ καὶ ἀκαμπτὸν νόμον τοῦ λόγου, διοχετεύει τὸ πέραν τοῦ λόγου χριστιανικὸν στοιχεῖον τῆς ἀγάπης.

Τὸ ἴδιον στοιχεῖον τῆς ἀγάπης ὀφείλει νὰ χαρακτηρίσῃ τὴν δοξασίαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὅπου καλεῖται νὰ διδάξῃ, νὰ εὐαγγελισθῇ τὸ μήνυμα τῆς ἀγά-

πης, ἢ, ἂν θέλετε, τὴν ἐντολὴν τῆς ἀγάπης, τὴν περικλείουσαν ὅλας τὰς ἄλλας. «Ἐν τούτῳ ἐγνώκαμεν τὴν ἀγάπην, διὲν ἐκεῖνος ὑπὲρ ἡμῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔθηκε· καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν τὰς ψυχὰς ἰθὺς αὐτοῦ» λέγει ὁ Ἐὐαγγελιστὴς Ἰωάννης (Α' Ἰω. γ', 16).

Εἰς τὸ ἔργον τοῦτο ἡ Ἐκκλησία προσκόπει εἰς ἐμπόδια, τὰ δημιουργούμενα ἄλλοτε ἀπὸ τοὺς ἀρνητάς τῆς καὶ ἄλλοτε ἀπὸ τοὺς πιστοὺς τῆς. Συνέπεια τούτου εἶναι ἡ κρίσις τὴν ὁποῖαν διέρχεται καὶ τὴν ὁποῖαν μὲν βαθεῖαν ἀνηουχίαν διαπιστώνομεν.

Ἐπάρχουν πολλοὶ ἀφελεῖς νομίζοντες διὲν ἡ κρίσις αὐτὴ ὀφείλεται κυρίως εἰς τὴν ἀντίθεσιν τῆς θρησκείας πρὸς τὰ ἐπιτεύγματα τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης, πρὸς τὴν «πρόδοσιν» τῆς ζωῆς, ἡ ὁποία ὑποτίθεται διὲν ἐξετίθεισε τὴν Ἐκκλησίαν καὶ γενικώτερον τὴν θρησκείαν. Μόνον ἡ ὀρθὴ ἐπιστήμη ἔρχεται εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ὀρθὴν θεολογίαν καὶ οὐχὶ ἡ οὐσιαστικὴ ἐπιστήμη, ἡ φθάνουσα εἰς τοὺς ἀνωτάτους ἀναβαθμοὺς τοῦ ἀνθρωπίνου λόγου πρὸς τὴν οὐσίαν τῆς θεολογίας, τῆς ἀννηρουμένης μέχρι τοῦ ἀνωτάτου μεταφυσικοῦ προβλήματος. Τὸ δὲ πρόβλημα αὐτὸ οὐδεμίαν πρόδοσιν εἶναι δυνατὸν νὰ ἄρῃ. Ἡ ἀληθὴς ἐπομένως ἐπιστήμη καὶ ἡ ἀληθὴς θρησκεία, κινούμεναι εἰς ὅλως διάφορα ἐπίπεδα, οὐδαμοῦ συγκρούονται καὶ δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ ἐκλαμβάνωμεν ἐπιστήμην καὶ θρησκείαν ὡς ἀντιπάλους δυνάμεις. Πρόκειται περὶ ἀσυγκρίτων μεγεθῶν. Δὲν ἐπιτρέπεται λοιπὸν νὰ ἀποδίδωμεν εἰς τὴν πρόδοσιν τῶν ἐπιστημῶν τὴν κρίσιν τῆς Ἐκκλησίας. Δὲν ὑπάρχει ἐπομένως κρίσις, παρὰ μόνον ὅσον νοσοῦν εἴτε ἡ ἐπιστημονικὴ, εἴτε ἡ θεολογικὴ σκέψις, εἴτε καὶ ἀμφότεραι.

Εἰδικώτερον εἰς τὸν χῶρον τῆς πράξεως, ἡ κρίσις ὀφείλεται εἰς τὴν διάχυτον καὶ ἐπιπολάζουσαν σήμερον ἀντίληψιν διὲν ἡ ἀξία τῆς ἠθικῆς πράξεως ὀφείλεται εἰς τὴν σκοπιμότητά τῆς, ἀντίληψιν πηγάζουσαν ἀπὸ ποικίλας εὐδαιμονιστικὰς κοσμοθεωρίας, καὶ δὲν ἀναγνωρίζεται ἡ ἠθικὴ πράξις ὡς ἔκφρασις ἐνὸς ἀπολύτου ἠθικοῦ νόμου, ὡς ἀπαύγασμα τοῦτέστι τῆς ἀπολύτου ἀξίας τοῦ ἀνθρώπου, ὡς ἐλλόγου καὶ ἐμφύχου ὄντος, εἰς τὸ ὁποῖον ὀφείλεται ἀπὸ ὅλων τοὺς συνανθρώπους του σεβασμὸς, ἀναγνωρίζεται τῆς ἀναπαλλοτριωτοῦ ἐλευθερίας του καὶ ἀγάπῃ. Ἡ παραγνώρισις τοῦ ἀπολύτου τῆς ἠθικῆς πράξεως καὶ ἡ ὑποκατάστασις τῆς ἀρχῆς αὐτῆς ἀπὸ τὸ ὄλικόν συμφέρον καὶ τὸν εὐδαιμονισμόν, ἀπομακρύνει τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον περισσότερο παρὰ ποτὲ ἄλλοτε, ἀπὸ τὴν ἐντολὴν τῆς ἀγάπης καὶ ἀπὸ τὸν ἀπόλυτον ἠθικὸν νόμον. Ζῶμεν καιροὺς ἀρνήσεως καὶ ἡ ἀρνητικότης αὐτὴ πλήττει κυρίως τὸ πνεῦμα.

Ἡ Ἐκκλησία δοκιμάζεται ἀπὸ τὴν θύελλαν αὐτὴν. Ἡ φωνὴ τῆς φαίνεται ἀσθενῆς ἐνώπιον τῶν εὐκολογητῶν καὶ εὐπροσδέκτων συνταγῶν τοῦ εὐδαιμονισμοῦ.

Ποῖος πιατεῖ; Ὅλοι πιατοῦν, πλην ἐξαιρέσεων. Ὅλοι ἀπὸ αἰῶνων, διότι ὁ εὐδαιμονισμὸς ὑπάρχει ἀπὸ αἰῶνων. Ἡ ἀνασχετικὴ ὁμως δύναμις, τὴν ὁποῖαν ἄλλοτε εἶχεν ἡ Ἐκκλησία, αὐτὴ ἐξηροθνήσκει ἐπὶ ζῆμιά τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ ὁποῖου ἡ συνείδησις ἔχει σκοτισθῆ. Τὸ παγκόσμιον αὐτὸ φαινόμενον ἐκτείνεται καὶ εἰς τὴν ἰδικὴν μας κοινωνίαν. Εἰς ὅλους ἐπιβάλλεται τὸ χροῆος τῆς ἀντιδοξασίας, ἀλλὰ προεχόντως εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Ἡ Ἐκκλησία μας πρόπει νὰ καταστήσῃ στενωτέρους καὶ ἰσχυρότερους τοὺς δεσμοὺς αὐτῆς μὲ τὸ ποιμνίον τῆς καὶ γενικώτερον πρόπει πρὸς τοῦτο νὰ ἀξήσῃ ἐτι περισσότερο τὸν ἠθικὸν καὶ πνευματικὸν αὐτῆς ἐξοπλισμόν, τὸ κῦρος αὐτῆς εἰς τὰς ψυχὰς ὅλων τῶν ὁδοδόξων Ἑλλήνων, ἵνα μὴ ἀφρηγήσεται ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν» (Ματθ. κδ', 12).

Τὰ πρὸς τοῦτο μέσα εὐκόλως λέγονται ἀλλὰ γνωρίζω διὲν δυσχερῶς πραγματοποιοῦνται. Κύριον καὶ πρῶτον μέσον εἶναι τὸ παράδειγμα ἐν τῇ πράξει, ἐν συνδυασμῶ πρὸς τὴν ἀπλήν ἀλλὰ διεισδύουσαν εἰς τὰς ψυχὰς διδασκαλίαν. Δίδων εἰς τοὺς διέποντας τὴν ζωὴν τῶν συγχρόνων του ἠθικοὺς κανόνας, νέον, εὐρύτερον περιεχόμενον ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς τὸ καθιστᾷ εἰς ὅλους προσιτόν, συνδυάζων εἰς τὴν διδασκαλίαν του τὸ ὕψος μὲ τὴν ἀπλότητα. Ἀνήγειρο δὲ τόσον τὸ ὕψος τοῦτο, ὅσον καὶ ἡ ἀπλότης αὐτὴ εἰς μίαν μόνον πρῶτην πηγὴν, εἰς τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν ἄνθρωπον.

Τὸν δρόμον αὐτὸν κατὰ τὸ μέτρον τῶν πιωχῶν τῶν δυνάμεων ὀφείλουν νὰ ἀκολουθήσουν ὅλοι οἱ χριστιανοί, ἀλλὰ πρὸ παντός οἱ λευταί. Ἐφ' ὅσον ἀντιτῶν τὴν πίστιν καὶ τὴν ἔμπνευσιν τῶν ἀπὸ τὴν πηγὴν τῆς ἀγάπης, δὲν χρειάζονται καὶ τόσον πολλὰς θεολογικὰς γνώσεις, διὰ νὰ γίνων ἀλειτουργοὶ ἀνθρώπων καὶ διὰ νὰ ἐπιτελέσουν ἔργον, τὸ ὁποῖον ἡ πολιτεία, ἐντὸς ἄλλων καὶ ἀνάγκην κλίματος κινουμένη, δὲν δύναται νὰ ἐπιτελέσῃ. Ἡ αὐτὴ τῆς ἀγάπης μὲ καμμίαν πειθῶ, μὲ καμμίαν σοφίαν δὲν ἀντικαθίσταται. Εἶναι αὐτὴ ἡ ὁποία καθιστᾷ τὴν ζωὴν ἀξιοβίωτον, διότι ἐμφανίζει τὸ ἴχνος τοῦ Θεοῦ ἐντὸς ταύτης τῆς ἐγκοσμίου ζωῆς.

Ἐἴπομεν διὲν ζητοῦμεν διὰ τὴν ἔξοδον ἀπὸ τῆς σημερινῆς κρίσεως, τὴν ὁποῖαν διέρχεται γενικῶς ἡ θρησκεία, ἀλλὰ καὶ ἡ ἰδικὴ μας Ἐκκλησία, πράγματα πολὺ ἀπλά, ἀλλὰ καὶ πολὺ δύσκολα. Δυστυχῶς ἡμεῖς δὲν ὑπάρχομεν. Ἄς προχωρήσωμεν μὲ πίστιν εἰς αὐτὸν τὸν δύσκολον δρόμον. Ὡς ἄνθρωπος καὶ ὡς Ἑλληνας δὲν πρόπει νὰ μᾶς ἀπολίπη ἡ πίστις καὶ ἡ ἐλπίς, αἱ καὶ ἔσοχὴν θεολογικὰ ἀρεταί.

Εἰς τὴν ὑψηλὴν αὐτὴν ἀποστολὴν τῆς ἡ Αὐτοκέφαλος Ἐκκλησία χρειάζεται ἡ ἡξυμένον κῦρος. Προσωπικῶς πιστεύω διὲν τὰ τὸ ἀξήσῃ πολλαπλῶς διὰ τῆς ἀρετῆς, ὡς εἶπον, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῶν σχέσεων τῆς μὲ τὰς ἄλλας χριστιανικὰς Ἐκκλησίας. Διατηροῦσα πάντοτε τοὺς στενοὺς δεσμοὺς

της μετὰ τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, ἡ Ἐκκλησία μας δύναται νὰ καταστή τὸ κυριώτερον ὄργανον ἐνόμιτος τῶν ὀρθόδοξων χριστιανῶν. Δὲν πρέπει νὰ λημονῶμεν ὅτι πολλοὶ ὀρθόδοξοι Ἐκκλησιαί, διὰ λόγους ποικίλους, δὲν βοηθοῦνται ἀπὸ τὰς καθ' ἕκαστον πολιτείας, ὅπου εἶναι ἐγκαθιδρυμένοι ἢ καὶ δὲν δύνανται ἐλευθέρως νὰ δράσουν ἢ τέλος σιεροῦνται τῶν ἀναγκαίων πρὸς ἐπιβίωσιν των πόρων. Ἡ Ἀυτοκέφαλος Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, ἐν ἀγαθῇ συμποσίᾳ μετὰ τῆς πολιτείας, ἔχει κάθε δυνατότητα νὰ ἐκπληρώσῃ ἐλευθέρως τὴν ἀποστολὴν της καὶ δὲν στερεῖται τῶν πρὸς τοῦτο μέσων. Εἰς αὐτὴν ἐπομένως ἀνήκει καὶ ἡ τιμὴ καὶ τὸ θῆρος τῶν πρωτοβουλιῶν εἰς τὸν ὀρθόδοξον κόσμον.

Ἀλλὰ καὶ πέραν τῶν ὀρθόδοξων Ἐκκλησιῶν, εἶναι εὐκταία ἡ παρουσία της. Ὅσον καὶ ἂν εἶναι εὐάριθμος τὸ πλήρωμά της, ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ τῶν ἄλλων μεγάλων χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν, εἶναι τόσον ἀκλόνητον τὸ ἐκ τοῦ μεγάλου παρελθόντος κῆρος αὐτῆς, ὥστε ἐν ἰσοτιμίᾳ νὰ δύναται νὰ διαλέγεται καὶ νὰ συνεργάζεται μὲ ἄλλας τὰς χριστιανικὰς κοινότητας. Ὁ τελικὸς στόχος τῆς ἐνόμιτος τῶν πάντων ἀποτελεῖ εὐαγγελικὴν ἐπιταγὴν: «Ἴνα πάντες ἐν ὄσῳ» (Ἰω. ιζ', 21). Εἰς τὸν μακρὸν δρόμον πρὸς τὸν στόχον αὐτὸν πᾶσα προσπάθεια συνεργασίας ἀποτελεῖ θεάρεστον ἔργον, εἰς τὸ ὁποῖον καὶ δι' ἐθνικὸς λόγους δὲν πρέπει νὰ ὑστερήσωμεν. Διότι δὲν ἀποκλείεται ἂν ἡμεῖς ὑστερήσωμεν, νὰ προχωρήσουν ἄλλοι ἀντ' ἡμῶν.

Προσωπικῶς πιστεύω ὅτι ὁ ἐγκαινιασθεὶς ἀπὸ τὸν ἀείμνηστον Πατριάρχην Ἀθηναγόραν καὶ τὸν Πάπαν Ἰωάννην πλησιασμός τῆς Ὁρθόδοξου καὶ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, ἀποτελεῖ τὴν ἱστορικὴν ἀρχὴν μιᾶς μεγάλης καὶ μακρᾶς πορείας ἐπ' ἀγαθῇ τῆς Χριστιανοσύνης ὁλοκλήρου. Τὰς ἐπαφὰς τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως καὶ τοῦ Βατικανοῦ πιστεύω ὅτι πρέπει καὶ ἡ ἰδική μας Ἐκκλησία νὰ θεωρῆ ὡς προάγουσας τὸ κῆρος ὁλοκλήρου τῆς Χριστιανοσύνης. Ἡμπορεῖ νὰ ὑπάρχον διαφοραί. Ἀλλὰ τί εἶναι αὐταὶ ἐνώπιον τῶν ὅσων μᾶς ἐνώνον; Τί εἶναι αἱ ἀμοιβαῖαι καχυποψίαι ἐνώπιον τῆς ἀνάγκης, εἰς τὸν ἀπάνθρωπον σύγχρονον κόσμον, νὰ ἐξαρθῇ ἡ ἀγάπη ἢ ἐνοῦσα ὅλους τοὺς χριστιανούς; Νὰ ἐκφρασθῇ ἡ μαρτυρία τῆς πίστεως καὶ νὰ δοθῇ πάλιν εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἡ δύναμις τῆς ἐλπίδος;

Ἄγιοι Πατέρες,

Εἶθε, θὰ ἔλεγα, καταδικασμένοι, ὡς διοικοῦντες τὰ τῆς Ἀυτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, νὰ θασανίζεσθε ἀπὸ τὰ ἐπίκαιρα καὶ τὰ πρόσκαιρα, τὰ ὁποῖα ὀφείλετε νὰ ἀντιμετωπίζετε καθημερινῶς. Γνωρίζω τὰς δυσκολίας τοῦ παρόντος, τὰ λάθη, τὰ ἀνομήματα, τὰς ἀδικίας, τὰς διαφωνίας. Γνωρίζω τὰ ἀνθρώπινα.

Ἀλλὰ σεῖς, ὡς χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι, πιστεύω ὅτι ἡμπορεῖτε νὰ κρατῆτε ἀπάνω ἀπὸ τὰ κύματα τὴν

κεφαλὴν καὶ νὰ βλέπετε καὶ τὸ ἐνδοξον παρελθὸν τῆς Ἐκκλησίας μας, ἀλλὰ καὶ τὴν, εἰς τὸ μέλλον, ἱερὰν ἀποστολὴν της. Ἀπὸ τόσον ὑψηλὰ ἐπισκοποῦντες τὸ φευγαλέον παρόν, εἰς τὴν ροὴν τῶν αἰώνων, δὲν πρέπει νὰ ἀποθαρρύνεσθε.

Ἀντιθέτως, ἀπὸ τὴν μοναδικότητα καὶ ἱερότητα τῆς ἀποστολῆς σας αὐτῆς ἐμπνεόμενοι, θὰ ὑπερκεράσετε τὰς ἀντιξοότητας τῶν καιρῶν καὶ προσβλέποντες πάντοτε μὲ θάρρος καὶ ὑπερηφάνειαν εἰς τὸ μέγα προνόμιον νὰ διακονῆτε. Μὴ λησμονῆτε: «Ὅτι πᾶν τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ Θεοῦ, νικά τὸν κόσμον καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ νίκη ἢ νικήσασα τὸν κόσμον, ἡ πίστις ἡμῶν». (Α' Ἰω. ε', 4).

Εἰς τὴν προσφώνησιν ταύτην ἀπαντῶν ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν κ. Σερραφείμ, εἶπε τὰ ἑξῆς:

Κύριε Πρόεδρε,

Καὶ ἡμεῖς μετὰ χαρᾶς σημειοῦμεν, ὅτι καὶ κατὰ τὸ παρὸν ἔτος καταξιούμεθα, καὶ ἡ καθ' ἡμᾶς Ἁγία τοῦ Χριστοῦ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία καὶ ἡ Πολιτεία, νὰ συμπαναγγυρῶμεν τὴν, ὑπὲρ τὴν χιλιετηρίδα, θεμελιωθεῖσαν Ἐορτὴν τῆς Ὁρθοδοξίας.

Ὅπως δὲ ἀποτελεῖ κοινὸν τόπον ἢ προσπάθεια τονιομοῦ τῆς ἐννοίας καὶ τῆς ἀξίας, καὶ διὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ διὰ τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος, τῆς κατὰ χρῆος καὶ ὠφέλειαν ἐορτῆς ταύτης, ἐν τούτοις ὅμοις ὑπέροκειται τῆς ἀπλῆς ἐορταστικῆς σκοπιμότητος, εἰ μὴ καὶ ἐπιβάλλεται ἐκ τῆς ἀδιαφορίας τῶν καιρῶν.

Διότι ἡ περὶ ἀγῶνας τῆς Ὁρθόδοξου κατὰ Ἀνατολὰς πορεία τῆς Ἐκκλησίας, ἂν καὶ κορυφῶται εἰς τὴν περὶ τὴν εἰκονομαχίαν νίκην Αὐτῆς ἐναντι ἔσθθεν καὶ ἔξωθεν ἐπεμβάσεων, συμβολίζει ὅμοις τὴν ἀείποτε σταθερὰν διάθεσιν Αὐτῆς, οὐ μόνον δόσκις κινδυνεύον μεταφυσικαί της τοποθετήσεις, ἀλλὰ καὶ ὅταν προβάλλωνται ἐμπόδια εἰς τὴν ὁμαλήν κατὰ κόσμον διεξαγωγὴν τοῦ ἔργου της, τὸ ὁποῖον δὲν πρέπει οὐδὲ δύναται νὰ εἶναι συνάρτησις τοῦ ἀνθρωπίνου παραγόντος τῶν ἀδυναμιῶν.

Καὶ ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι ἡ ρῆσις τοῦ Κυρίου (πρὸς τὸν Καίσαρος τῶν Καίσαρων), ἐν τοῖς ἐσχάτοις χρόνοις, ἔχει λάβει δυσανάλογον προώθησιν ἐν τῇ περιοχῇ τῆς ἕλης, ὑπὸ τάσεων αἱ ὁποῖαι ὑπερτονίζουν τὸν κοσμικὸν προορισμὸν τῆς Ἐκκλησίας, ἐπὶ βλάβῃ τοῦ ἑτέρου σκέλους, τοῦ πνευματικοῦ, «καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῶν Θεῶν», ὥστε νὰ μὴ ἀποτελῇ σῆμα ὑπεροβολῆς καὶ διὰ τὸ παρὸν ἢ τοῦ οὐρανοδόμου Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν Παύλου ἀνησυχία, ὅτι πολλοὶ «... ἐξέκλιναν, ἅμα ἠχρειώθησαν» καὶ «οὐκ ἔστι φόβος Θεοῦ ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν» (Ρωμ. γ', 12-18).

Εἶναι δὲ εἰς τὰς ἡμέρας ἡμῶν πολυμέτωπος ὁ ἀγὼν τῆς Ὁρθοδοξίας, δεδομένου δι' ἄποψη, ἱστορικῶς καὶ φιλοσοφικῶς καὶ θεολογικῶς τοῦ κόσμου τοῦτου γεννήματα, ἀποτελοῦν δεσμὸν ἐκατομυρίων ἀνθρώπων καὶ στοιχειοθετοῦν στρατιεὶας τοῦ ἄρχοντος τοῦ κόσμου τοῦτου, πρὸς τὰς ὁποίας θὰ ἀντιπαλαίῃ ἐναντι τῆς ἐξ Ἀποκαλύψεως μόνης ἀληθοῦς πίστεως εἰς Ἐνα, Ἁγίον Τριαδικὸν Θεὸν τῶν χριστιανικῶν λαῶν τῆς γῆς, μετὰ κορωνίδα τὸ φῶς τῆς Ὁρθοδοξίας, πρὸς τὴν ὁποίαν τὸ χρέος τοῦ Ἑλλητισμοῦ, παρὰ πάντας κωλυμοὺς ἀντιθέων περιστάσεων, ἔσται ἀρταροῦν καὶ ἀποδόξητον.

Διότι ἡ Ὁρθοδοξία δὲν θὰ πάσῃ νὰ ἐνδυνῆται, σιτηριζομένη, τὸν ἄνωθεν πέλεκυν ἐπὶ «ΠΑΡΑΒΑΤΑΣ» καὶ αἰρεσιάρχας, κατὰ τὴν πολυκύμαντον διαδρομὴν τῆς ἱστορίας τῆς. Ἡ θύραθεν διακρίβωσις θὰ σοῦ μέχρι συντελείας τῶν αἰώνων:

«Εἶπατε τῷ βασιλεῖ
 »χαμαὶ πέσε δαίδαλος αὐλά,
 »οὐκέτι Φοῖβος ἔχει καλύθην,
 »οὐ μάντιδα δάφνην, οὐ παγὰν λαλέουσαν
 »ἀπέσβετο καὶ λάλον ὕδωρ».

Ἡ δὲ ἔσωθεν μαρτυρία τοῦ πνευματικοῦ οικοδομήματος τῆς Ὁρθοδοξίας ἀδιαλείπτως θὰ συνεχίξῃ τὴν Γολγοθαϊκὴν Ἀνάστασιν τῆς ἀποστολῆς τῆς, οὐ διὰ τὴν τῶν ἰδίων στρατιωτικῶν ἀνθρωπίνων ἀξίαν, ἀλλὰ διὰ τὴν παναγίαν Κεφαλὴν τοῦ Τιμίου Σώματος, τὴν ἱλαστικὴν Χάριν, ἐκ τῆς Σταυρικῆς Θεοῦς τοῦ Θεοῦ Ἀυτῆς Δομητοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀπορροῦσαν, πρὸ τῆς ὁποίας θὰ συντριβῶνται καὶ θὰ ἐξαερόνται τῶν ὀθνεῶν ἑλιστικῶν ῥευμάτων αἱ ἐπιθέσεις καὶ τῶν ἀντιθέων οἰωνοσκοπῶν ἔωλοι προορήσεις, ἐπὶ τελικῇ πύρρῃ καὶ ὁμολογίᾳ «ΝΕΝΙΚΗΚΑΣ ΜΕ ΝΑΖΩΡΑΙΕ», «ΙΟΥΔΑΙΩΝΩΝ» πολεμίων.

Βεβαίως ἡ Ὁρθόδοξος Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία εἶχε καὶ ἔχει τὸ συγκινητικὸν προνόμιον τῆς εὐλαβοῦς συμπαροστιάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους καὶ τῆς ὀργανωμένης Ἑλληνικῆς Πολιτείας, εἰς σιτηριζομένην καὶ ἀνανέωσιν τῶν δυνάμεων αὐτῆς, ἐπὶ ἀπροσκόπτῳ μὲν πορεία αὐτῆς εἰς τὸν προορισμὸν τῆς, κατὰ τῆς συναλληλίας δὲ τὸ χρέος καὶ τὴν ἀγάπην, ἐπὶ ἀδιαλείπτῳ ἀφοσιώσει αὐτῆς διὰ τὴν ἀγκραιφνὴ συντήρησιν τῶν τιμαλφῶν παραδόσεων τοῦ Ἔθνους, καταξιουμένου, παρὰ πάσας τὰς διεθνεῖς ἀντιξοότητας, εἰς πνευματικὴν ἡγεσίαν τῶν λαῶν.

Εἰς τὰς ἡμέρας μας πολὺς γίνεται λόγος ὅτις, δι' ἀποψη καὶ κοίτων ἡ Ἐκκλησία, ὡς καὶ ἡ Ὑμετέρα Ἐξοχότης ἀνησυχοῦσα ἐπισημαίνει.

Φυσικῶ τῷ λόγῳ ἐν προκειμένῳ νοεῖται ὁ ἀνθρώπινος παράγων ἀλλ' ὁ ἀνθρώπινος παράγων, κατὰ δικαίαν καὶ ὀρθὴν ἀναγνώρισιν, πάσχει εἰς

ὄλους τοὺς τομεῖς τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας, καὶ μάλιστα ὄλων τῶν γηίνων ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν, ὡς συνέπεια καὶ καρπὸς φθορᾶς ἀξιών, διὰ τὰ ὁποία φρόνιμον εἶναι νὰ ἀναζητήσωμεν τὴν αἰτίαν τῶν, ὀρθῶς καὶ ἀνεπηρέαστως σκεπτόμενοι, διότι οἱ πάντες τῶν εὐθύνων μετέχομεν, ἀλλὰ καὶ τῶν πνευματικῶν ἀγαθῶν δικαιούμενοι, κατ' ἴσην μοῖραν.

Τὸ ζήτημα εἶναι, δι' ἂν τὸ δι' ἄλλους κοινωνικοὺς χώρους ἀπαρτήρητον, ἐπισείεται, ἂν μὴ καὶ ὑπερτονίζεται, ὡς ἀσυγχώρητον εἰς τὸν χώρον τῆς διοικήσεως Ἐκκλησίας, τῆς συγκροτουμένης ἀπὸ τὸ αὐτὸ καὶ σήμερον ἀνθρώπινον ἕλικόν. Ὅμως τοῦ ἀσυγχώρητου δικαιοῦτερον, τὸ ἐλικρινῶς συμπαροστιάσθαι, πρὸς τοὺς εἰς τὰ πρόσω τοῦ μειώπου μαχομένους στρατιώτας, τῶν εἰς τὰ κοινωνικὰ μειώπυθεν ἐν ἀσφαλείᾳ διαβιούντων.

Οἱ ἐχθροί, τοὺς ὁποίους σήμερον ὑποχρεοῦται νὰ ἀντιμετωπίσῃ ἡ Ὁρθοδοξία, εἶναι καὶ πολλοὶ καὶ διὰ πολλῶν φορτικωτάτων ὅπλων ἐξωπλισμένοι. Καὶ διὰ τοῦτο ἡ Ἐκκλησία ἔχει ἀνάγκην, οὐχὶ κατακρίσεως, ἀλλὰ κατανοήσεως καὶ συμπαροστιάσεως.

Ἡ Ὑμετέρα Ἐξοχότης, ὁ Πρῶτος τῆς φιλιότης Πατριδὸς Πολίτης, ἀλλὰ καὶ τὸ πανδομολογομένως Πρῶτον Ἐδλαβὸς Πιστὸν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ὁρθοδοξίας Τέκνον καὶ Λάτρης, ἔχει καὶ τὸν πρῶτον λόγον καὶ τὸ δικαίωμα νὰ συμπορευθῇ μετὰ τῆς Διοικήσεως Ἐκκλησίας εἰς τὴν σύγχρονον Σταυροφορίαν τῆς Ὁρθοδοξίας.

Ἄλλ' ἡ Ἐκκλησία, εἰς τὸν σύγχρονον ἰδίᾳ πῶλεμον τὸν ὁποῖον διεξάγει, ἔχει ἀνάγκην ἐπαρκειᾶς καὶ ἕλικῶν μέσων, ἐκτὸς τῆς ἠθικῆς συμπαροστιάσεως.

Ὁρθῶς ἐπεσημάνετε, Κύριε Πρόεδρε, δι' οὐχὶ τόσον τὸ ποδὸν ἀλλὰ τὸ ποῖον τοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας ἔχει σημασίαν, πρῶτον τὸ ὁποῖον προὑποθέτει ὑψηλὴν στάθμην στρατιωτικῶν, καὶ ὑπὸ τὴν ἔννοιαν πνευματικῶν ἐφοδίων καὶ ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ἀξιοπροποῦς ἐν τῇ κοινωνίᾳ προβολῆς. Ἀλλὰ πρὸς Θεοῦ! ταῦτα δὲν ἐξασφαλίζονται δι' ἐχθρικῶν κατὰ τῆς Ἐκκλησίας, ἀμέσως ἢ ἐμμέσως, παρ' ἀοράτων ἢ ὀρατῶν ἐχθρῶν, ἐνεργειῶν.

Ἡ Ὁρθόδοξος τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἐνδιαφέρεται καὶ ἀγρυπνεῖ διὰ πᾶσαν ψυχὴν, ἡ ὁποία ἀνεξαρτήτως κοσμικῶν τοποθετήσεων, ἀποτελεῖ ἐλευθέρως πιστὸν τέκνον τῆς. Ἀνοτηχῶς ὅμως ἐσχάτως βάλλεται. Καὶ βάλλεται καὶ ἐλέγχεται καὶ κατακρίνεται, ὡς μὴ ὑποχωροῦσα εἰς χώρους ἀνεπιπέπτους δι' Ἀυτὴν. Ἀλλὰ τῆς Ἐκκλησίας ἔργον καὶ ἀποστολὴ δὲν εἶναι νὰ συμπορευθῆται πρὸς τὰς εὐδαιμονιστικὰς τάσεις τοῦ ποιμνίου τῆς, ἀλλὰ νὰ ἐργάζεται διὰ τὸ ὀρθῶς ὠφέλιμον αὐτοῦ, χωρὶς νὰ δειλιᾷ πρὸ πειθῶν πιζρῶν συνεπειῶν, ὡς φιλόσοφος Μήτηρ, ἔστω καὶ ὑπὲρ παρεκκρινόντων τέκνων τῆς δεομένης.

Η ΑΛΗΘΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΙΕΝ ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ πολὺ σκέψι Μακαριώτατε Δέσποτα. Δὲν ἀπαιτεῖται μεγάλη φαντασία Σεβασμιώτατοι Συνοδικοί Λειτουργοί. Δὲν χρειάζεται καὶ δὲν ἀπαιτεῖται ουσιαστικὴ μελέτη καὶ σπουδὴ, Ἐξοχώτατε Κύριε Πρόεδρε τῆς Δημοκρατίας, γιὰ νὰ διαπιστώσῃ κανεὶς αὐτὴ τὴν ἀλήθεια γιὰ τὴν Ἐκκλησία. Πῶς ἔγινε, πῶς ἦταν πάντοτε ἀπὸ τὴν ἰδρυσή της, πῶς εἶναι καὶ σήμερα, μετὰ τὸ Δομήτορά της Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τὴν διδασκαλίαν του, μετὰ τὴν ἀγάπην του καὶ μετὰ τὴν δύναμίν του, ἡ Κιβωτὸς τῆς Σωτηρίας, γιὰ τὸν ἀνθρώπου τὸν ἀδύνατο, πὸν θέλησε νὰ πάρῃ μέρος μέσα σ' αὐτὴ καὶ νὰ γίνῃ μέλος ἐνεργόν. Δὲν χρειάζεται παρὰ μόνο μάτια καθαρὰ, καλὴ θέληση καὶ καρδιὰ πρόθυμη, γιὰ νὰ διαπιστώσῃ κανεὶς αὐτὴ τὴν ἀλήθειαν, πὸν φαίνεται ξάστερη παυτοῦ. Καὶ μάλιστα γιὰ τὸν ρήτορα, δὲν ὑπάρχει καμμιὰ δυσκολία, τότε πὸν ἀπευθύνει τὸ κήρυγμά του σὲ μέλη τῆς Ἐκκλησίας συνειδητὰ. Διότι σὰν μέλη τέτοια, πρέπει νὰ ἔχουν γενεθὴ τὴ σωτηρία. Πρέπει νὰ κατέχουν αὐτὰ τὴν ἀλήθειαν. Πρέπει νὰ μειέχουν καὶ σὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ καὶ σὴν δύναμίν του. Ἡ σημερινὴ πραγματικότης βέβαια, τὸ ἀντίθετο μετὰ βεβαιώνει. Πολλὰ φωνάζουν, διὸ τὸ κήρυγμά μου σήμερα γίνεται πολὺ δύσκολο, διότι τὸ ἀκροατήριό μου δὲν ἀποτελεῖται μόνον ἀπὸ συνειδητὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ παρὰ ταῦτα πρόκειται γιὰ τέτοια ἀλήθειαν, τόσο μεγάλη καὶ τόσο φαινή, πὸν κανένα ρήτορα δὲν πρό-

κειται νὰ δυσκολέψῃ. Ἐκτὸς βέβαια ἀπὸ τὴν δυσκολίαν πὸν μπορεῖ νὰ συναντήσῃ μετὰ τὴν ἀδυναμίαν του. Φιάνει νὰ ὑπάρχουν αὐτὰ τὰ καθαρὰ μάτια στὸν ἀκροατή, γιὰ νὰ καταλάβῃ αὐτὴ τὴν ἀλήθειαν γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ἄς ἔχη καὶ τὴν πιδ φτωχὴ σκέψιν. Πῶς ἔγινε πράγματι, πῶς ἦταν πάντοτε ἀπὸ τὴν ἰδρυσή της, πῶς εἶναι καὶ σήμερα, μετὰ τὸ δομήτορά της Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τὴν διδασκαλίαν του, μετὰ τὴν ἀγάπην του καὶ μετὰ τὴν δύναμίν του, ἡ Κιβωτὸς τῆς Σωτηρίας. Κάτι σὰν μοναδικὸ σχολεῖο. Κάτι σὰν ἐργαστήριον θαυματουργικόν, πὸν μέσα ἐκεῖ σφρηλατοῦνται οἱ χαρῶν κτήρες καὶ οἱ ἀγωνισταί.

ΕΝΑ ΠΡΩΤΟ ΜΗΝΥΜΑ, γιὰ τὴν ομάδα τῶν πρώτων μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ, αὐτῶν πὸν ἀπετέλεσαν τὸ πρῶτον σχολεῖον του, τὸ μεγαλύτερον καὶ τὸ πιδ σημαντικὸ πανεπιστήμιον γιὰ τὴν σκεπτομένην ἀνθρωπότητα, γιὰ τὴν πρώτη Ἐκκλησίαν του, τὸ πῆραμε σήμερα ἀπὸ τὴν Ἐδαγγελικὴν περικοπήν, τὴν εἰδικὰ διαλεγμένην γιὰ τὴν ἡμέραν. Γιὰ σήμερα πὸν οἱ Χριστιανοὶ τιμοῦν σ' ὅλο τὸν κόσμον, τὴν Ὁρθοδοξίαν. Εἰκόνα ἀπλή μᾶς ἔδωσε τὸ μῆνυμα, μὰ σὴν ἀπλότητά της ὑπέροχην, παρ' ὅτι καὶ πολὺ παράξενην. Φωτίζεται πρῶτα σ' αὐτὴ τὴν εἰκόνα, αὐτὸς πὸν καλεῖ νὰ τὸν ἀκολουθήσουν. Ἐνας ἀπλὸς ἀνθρώπος ἀπὸ τὴν Ναζαρέτ, παράξενος καὶ μετὰ μεγάλην γοητείαν. Ἀπλὸς μετὰ τὰ φανερὰ στοιχεῖα πὸν συνδέτουν αὐτὸ τὸ μῆνυ-

Κύριε Πρόεδρε,

Καὶ ἡμῶν τὴν προσοχὴν, ὡς καὶ τὴν ἰδικὴν Σας, δὲν διαφεύγει τὸ γεγονός διὸ «ζῶμεν καιροὺς ἀγνήσεως» καὶ διὸ «Ἡ Ἐκκλησία δοκιμάζεται ἀπὸ τὴν θύελλαν αὐτὴν». Ἐπιτρέπατέ μοι νὰ προσθέσω, διὸ ἀπὸ τὴν θύελλαν αὐτὴν δοκιμαζόμεθα βεβαίως ὡς Ἐκκλησία, ἀλλὰ δοκιμαζόμεθα κυρίως ὡς κράτος, καθὼς καὶ ὅλα τὰ κράτη. Καὶ δὲν πιαεὶ διὰ τοῦτο, ὡς ἐπίσης ὀρθῶς ἐμνημονεύσατε, ἡ ὄντως ἐκκλησιαστικὴ πρόοδος τῶν ἐπιστημῶν, πρᾶγμα ὅπερ τοῦναντίον δικαιοῦνι ὑψηλὰς θέσεις τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἀλλὰ, ὡς εἶπομεν ἀνωτέρω, «αἱ σιραιεῖαι τοῦ ἀρχοντος τοῦ κόσμου τούτου» καὶ τὰ κηρύγματά των. Δεόμεθα καὶ εὐελπιστοῦμεν, ἡ φιλιότη Πατρίς, ὡς ὀργανωμένον κράτος, ὡς ἀρραγῆς λιμενοβραχίον, διὰ τῶν ὑπευθύνων Κυβερνητῶν του, νὰ γίνῃ τὸ στερεὸν σημεῖον θρασείας τῶν ἐπεροχόμενων κυμάτων, ὥστε νὰ δυναθῶμεν ὡς Ἐκκλησία ὀρθοδόξων χριστιανῶν, «νὰ κρατήσωμεν ἐπάνω ἀπὸ τὰ κύματα τὴν κεφαλήν», ἀγωνιζόμενοι, ὡς καὶ Σεῖς μᾶς εὔχεσθε, διὰ νὰ διατηρήσωμεν ἐπαφὴν «μετὰ τὸ ἔνδοξον παρελθόν τῆς Ἐκκλησίας μας», ἀλλὰ καὶ νὰ ἀφορῶμεν «εἰς τὸ μέλλον καὶ τὴν ἱεράν ἀποστολήν της», ἐν θαθείᾳ ἐπιγνώσει καὶ «τῶν δυσκολιῶν τοῦ παρόντος» καὶ τῶν οὐκ ἰσχυρῶν ἀνθρωπίνων ἀδυναμιῶν καὶ τῶν βαρυνάτων ἐν-θύνων μας.

Ἡ Ἁγία Ὁρθόδοξος τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἀντίστη πάντοτε σθεναρῶς διὰ τοῦ ἀκατανίκητον ὄπλου τοῦ πνεύματος τῆς Πίστεως καὶ τῶν Σταυρικῶν Τῆς Παθῶν καὶ ἀνήγε κάθε Γολγοθᾶν Τῆς εἰς Ἀνάστασιν.

Καὶ μία τοιαύτη πνευματικὴ Τῆς ἀντίστασις ἀποτελεῖ τὴν ἔνδοξον πνευματικὴν πηγὴν, ἐκ τῆς ὁποίας ἐσαιεὶ θὰ ἀρδεύεται καὶ ἡ σημερινὴ τιμία Ἐορτὴ καὶ πανήγυρις τῆς Ὁρθοδοξίας.

Αὕτη ἡ Ὁρθόδοξία, ἡ εἰς ὑπερβατικὰς πηγὰς ἀναγομένη, ἐθεμελίωσε καὶ τὴν πνευματικὴν Κληρονομίαν, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐγαλουχήθη τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος, καὶ ἐπὶ τὰς ἐκτυφλωτικὰς ἀνυπατάς του καὶ ἐπὶ τὰς προσκαίρους αὐτοῦ ἐκλείψεις.

Καὶ σημερον δέ, ἐν ἀραστῇ συμπτώσῃ καὶ ἐπὶ τὴν πνευματικὴν ἡγεσίαν τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Μητροῦς Ἐκκλησίας, τοῦ Σεπιτοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, σύμπασα ἡ Ὁρθόδοξία θὰ λάβῃ καὶ ἡδη λαμβάνει τὴν ἀνήκουσαν μερίδα ἐνθύνων καὶ ἀγώνων διὰ τὴν ὀρθὴν ἐπιτέλεσιν τῆς ἐπὶ γῆς ἀποστολῆς Τῆς.

Τὴν ἀνωθεν προδιαγεγραμμένην ἀποστολήν Τῆς θὰ ἐπιτελέσῃ ἡ Ἁγία τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, παρὰ πᾶσαν ἐωσφορικὴν ἀντίδρασιν.

μα. Μὲ φωνὴ γλυκεῖα καὶ ἤρεμη, γεμάτος ἀγάπη καὶ καλωσύνη, καλεῖ τὸν Φίλιππο, ἕναν ἀπλὸ κι ἀγρόμματο παρὰ, νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ. Κι ὁ Φίλιππος, εὐφραίνεται τὸν φίλο του Ναθαναὴλ καὶ σὲ λίγο πλουτίζουν κι οἱ δύο τὴν εἰκόνα, τὴ συντροφιά, τὸ σχολεῖο, τὴν πρώτη Ἐκκλησία. Τόσο πολὺ μεγάλη γοητεία, ποὺ στὴ φωνή του, οἱ παρὰδες ἀφήνουν τὰ δίχτυα τους μαγεμένοι καὶ τὸν ἀκολουθοῦν. Δὲν ἦταν βέβαια μόνον ἡ γλυκεῖα φωνή του. Δὲν ἦταν ἀπλῶς ἡ σοφία σὰ λόγια του. Δὲν ἦταν μόνον ἡ καλωσύνη στὴν καρδιά του, ποὺ ξεχειλίξε στὰ μάτια του. Ἦταν κι αὐτά. Ἦταν ὅμως καὶ κάτι παραπάνω καὶ κάτι διαφοροεικὸ κι ἀνεξήγητο ποὺ ἀναδίδονταν ἀπὸ τὴν ὅλη προσωπικότητά του. Ἦταν καὶ τὸ μεγαλεῖο του στὴ Θεοότητά του. Ὅ,τι πῆραν οἱ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ πολλά, σ' αὐτὴ τὴν Ἐκκλησία καὶ πέρα ἀπὸ τὴν διδασκαλία του, ὅ,τι πλουτίστηκαν κι ἀπὸ τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ κι ἀπὸ τὴ δύναμή του, φάνηκε ἀμέσως μετὰ τὴν Πεντηκοστή. Δώδεκα χθεσνοὶ τελῶνες καὶ ἁμαρτωλοὶ ἀπὸ τὴ μία, μιὰ χούφτα ἀγρόμματοι παρὰδες ἀπὸ τὴν ἄλλη, ἕνας Φίλιππος κι ἕνας Ναθαναὴλ, μέσα σ' αὐτὸ τὸ παράξενο μὲν καὶ πτωχὸ σὲ φανερά μέσα καὶ στοιχειά, πρωτότυπο ὅμως καὶ μοναδικὸ στὴν προσφορά του σχολεῖο, μέσα στὴν Ἐκκλησία, μεταμορφώθηκαν. Μιὰ μεταμόρφωση ἀνεξήγητη, ποὺ γίνηκε μὲ τὸ θαῦμα, ποὺ ἦταν ὅμως καὶ πολὺ φανερό. Ἔξοιμε πὼς ἡ γνώση, μεταμορφώνει τὸν ἄνθρωπο, δὲν ἦταν ὅμως ἐκεῖ, μιὰ μεταμόρφωση συνηθισμένη. Σὲ μικρὸ σχετικὰ διάστημα, μεγάλοι στὴν ἡλικία μαθηταί, δὲ γίναν ἀπλῶς σοφοί, πῆραν καὶ μιὰ δύναμη πρωτογνωριστή. Γίναν κυρίαρχοι κι ἐλεύθεροι ἀπὸ τὰ πάθη κι ἐραστὰ τῆς ἀρετῆς, κι ἀφοῦ πολέμησαν τὴν κάθε μικρότητά. Γίναν βέβαια κυρίαρχοι πρῶτα στὸν ἑαυτό τους, κι ἀφοῦ πρωτίτερα, κοντὰ στὸ Χριστό, τὸν γνωρίσανε. Κι ὅταν ἔπρεπε, πῆραν ἀπὸ τὴν καρδιά του δύναμη, κι ἔτσι κυρίαρχοι, τὸν ἀπαρνηθήκανε. Δὲ γεννηθήκανε τέτοιοι, ὅπως γίνεται μὲ τὸν ποιητὴ. Τέτοιοι προσπαθήσανε καὶ γίναν, μέσα στὴν Ἐκκλησία καὶ κοντὰ στὸ Χριστό.

ΚΙ ΑΥΤΗ τὴ μεταμόρφωση, τὴ σοφία τους, τὴ δύναμή τους καὶ τὴν ἀγάπη τους, τὰ βλέπομε καθαρά, στὴν ἰστορία τοῦ κάθε μαθητοῦ, στὴ ζωὴ του καὶ στὴ θυσία του. Στὴ ζωὴ τοῦ κάθε λυτρωμένου καὶ συνειδητοῦ πιστοῦ, ποὺ παίρνει θέσι μέσα στὴν Ἐκκλησία. Μέσα σ' αὐτὸ τὸ σοφὸ Πανεπιστήμιο, μέσα στὴν Ἐκκλησία, κάθε μαθητῆς τοῦ Χριστοῦ, λυτρώνεται καὶ ἀναγεννᾶται. Καὶ γίνεται κι αὐτὸς ἀγωνιστῆς. Διότι παίρνει μέρος ἐνεργὸ σὲ μιὰ Ἐκκλησία στρατευμένη, ποὺ ἀπὸ τὴν ἰδουσίῃ της μέχρι σήμερα, διώκεται καὶ πολεμεῖται. Δὲν εἶναι σιγῆς μου ἐμένα βέβαια νὰ βρῶ τὸ «γιατὶ διώκεται καὶ γιατί πολεμεῖται». Καὶ νὰ μὴν διώκεται καὶ νὰ μὴν πολεμῆται, δὲν μπορεῖ νὰ μὴν ἀγωνίζεται. Ἐγὼ μὲ αὐτὴ τὴν παρατήρησι, θέλω ἀπλῶς νὰ δικαιολογήσω μόνον τὸν ἀγωνιστὴ μαθητὴ τοῦ Χριστοῦ. Διότι ἀπλοῦστατα, πρόκειται κι αὐτὸς νὰ πολεμήσῃ. Καὶ δὲν γίνεται Χριστιανὸς χωρὶς ἀγῶνα. Διότι τὸ Χριστιανικὸ φρόνημα δὲν συμ-

βιδάζεται μὲ τὸ κακό. Κι αὐτὸ τὸ σταντᾶ παντοῦ κάθε Χριστιανός. Καὶ μέσα του καὶ γύρω του.

ΜΕΣΑ στὴν Ἐκκλησία λοιπόν, οἱ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ, πρῶτα κάνουν κτήμα τους τὴ Χριστιανικὴ διδασκαλία. Τὴν ἀλήθεια τοῦ Χριστοῦ, καθὼς ἐπεκράτησε νὰ λέμε. Μὰ δὲν χρειάζονται μόνον τὴν ἀλήθεια οἱ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ γιὰ νὰ λυτρωθοῦνε. Κι οὔτε μὲ μόνη τὴ διδασκαλία γιὰ τὴν ἀλήθεια καὶ γιὰ τὴν ἀρετὴ γίνεται νὰ κατανικήσῃ κανεὶς τὰ πάθη του πρῶτα καὶ νὰ κερδίσῃ μετὰ τὴν ἀρετὴ, μὲ τὸν ἀγῶνα. Μ' ἕναν ἀγῶνα, ποὺ θὰ μορῆ νὰ κάμῃ μόνος του. Μὲ μιὰ δυνατὴ διδασκαλία, μπορεῖ κανεὶς ἀκόμα καὶ νὰ μισήσῃ τὸ κακό, μόνος του ὅμως, εἶναι δύσκολο ν' ἀπαλλαγῇ ἀπ' αὐτό. Μπορεῖ ν' ἀγαπήσῃ τὴν ἀρετὴ, τὴν ἀγνότητα, τὴν ἀκεραιότητα, τὴ δικαιοσύνη, μόνος του ὅμως, εἶναι δύσκολο νὰ τὴν ἀποκτήσῃ. Πολλοὶ σοφοὶ δίδαξαν μὲ δύναμη καὶ συνέπεια τὴν ἀρετὴ καὶ τὴν δημοφιλία. Μερικοὶ ἐκλεκτοὶ μάλιστα, πέθαναν γι' αὐτά. Δὲν βοήθησαν ὅμως παρὰ μόνον αὐτὸ ποὺ μορῶσαν. Συνέβαλαν μόνον στὸ ν' ἀγαπήσουν οἱ μαθηταὶ τους τὴν ἀρετὴ καὶ νὰ σταθοῦν μὲ δέος μπροστὰ σ' αὐτή. Καὶ δὲν ἔσωσαν ἀπὸ τὸν κακὸ ἑαυτό του, κανένα. Πρόσφεραν αὐτὸ ποὺ μορῶσαν οἱ συνηθισμένοι μεγάλοι σοφοί, ὅπως ὁ Σωκράτης. Καὶ τὸ προσφέρουν ἀκόμα μερικοὶ. Καὶ γοητεύουν ἀκόμα καὶ μέχρι σήμερα μὲ τὴν δημοφιλία τους, οἱ κλασσικοὶ διόκοι μας μεγάλοι φιλόσοφοι καὶ σοφοί.

ΣΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ τοῦ Χριστοῦ,—ποιὸς δὲν τὸ βλέπει,— προσφέρεται καὶ κάτι παραπάνω. Προσφέρεται καὶ δύναμη γιὰ τὸν ἀγῶνα. Χρειάζεται κι ὁ χειραγωγὸς ποὺ θὰ βοηθήσῃ τὸ μαθητὴ νὰ κάμῃ βίωμά του τὴν πίστη του γιὰ τὴν ἀρετὴ, καὶ τὴ διδασκαλία. Καὶ σὰν τέτοιοι, μέσα στὴν Ἐκκλησία, δέχεται τὸν ἴδιο τὸ διδάσκαλο, τὸν Ἰησοῦ Χριστό. Διότι στὴ ζωὴ του, αὐτὸς ποὺ δέχεται τὴ χριστιανικὴ κοσμοθεωρία, χρειάζεται δύναμη καὶ τέχνη μεγάλη, ποὺ δὲν βρῶκει μέσα στὴ διεστραμμένη φύση του, μὲ τὴ ροπή πρὸς τὸ κακό. Χρειάζεται φρόνημα δυνατὸ καὶ δύναμη ψυχικὴ, πέρα κι ἔξω ἀπὸ τὸν ἑαυτό του, ποὺ δὲν τὴ διαθέτει. Διότι πρόκειται συχνὰ νὰ συγκρουεῖται μὲ τὴν ἴδια τὴ φύση του, μὲ τὴ σάρκα του καὶ τὰ ἐνοστικὰ του, μὲ τὸν ἐγωϊσμό του καὶ γενικὰ μὲ τὸ κακὸ ποὺ φωλιάζει μέσα του. Κι αὐτὴ τὴ δύναμη τὴν χρειάζεται καὶ διότι τὸ κακὸ δὲν εἶναι μόνον μέσα του. Πρόκειται νὰ τὸ σταντᾶ καὶ γύρω του. Πρόκειται νὰ ἔλθῃ σὲ σύγκρουσι μὲ τὸ φέμα, μὲ τὴν ἀδικία, μὲ τὴν ἀντίθετη καὶ συχνὰ διεστραμμένη γνώμη. Πρόκειται ὁ μαθητῆς τοῦ Χριστοῦ νὰ γίνῃ καὶ ἀποστολὸς του. Νὰ κηρύξῃ κι αὐτὸς τὴν ἀλήθεια. Πρέπει νὰ εἶναι τότε φωτεινὸς ὁ ἴδιος, γιὰ νὰ μορῆ νὰ φωτίξῃ τοὺς ἄλλους, γιὰ νὰ μορῆ νὰ σταθῇ μὲ τὴν ἀρετὴ του, σ' ἕνα κόσμο ποὺ ἐπρόκειτο ν' ἀντιδράσῃ στὸ κήρυμά του. Καὶ δὲν θὰ μορῶσε μὲ κανένα τρόπο νὰ σταθῇ. Δὲν ἦταν δυνατὸ νὰ κηρύττῃ τὴν ἀλήθεια καὶ τὴν ἀκεραιότητα καὶ νὰ ζῆ στὸ φέμα, νὰ διδάσκῃ τὴν ἀγνότητα καὶ τὴ δικαιοσύνη

και να ζή σὸ βούρκο και να σιολίζεται με την ἀδικία. Τη βλέπομε καθαρά τὴ μεταμόρφωσή του, διότι κατορθώνει και μεταβάλλει τὸ κάθε τι, πὸν ἔρχεται σ' ἐπαφή μαζί του.

ΘΕΛΕΙ ΤΑΧΑ ουστηματικὴ μελέτη και μεγάλη φαντασία για να προβάλει κανείς αὐτὴ τὴν ἀλήθεια για τὴν Ἐκκλησία; Ὅτι προσφέρει σὲ κάθε μέλος της, πὸν μετέχει συνειδητὰ σ' αὐτή, τὴ λύτρωσι ἀπὸ τὸν κακὸ ἐναντὶ του κι' ἀπὸ τὰ πάθη του και τὴ σωτηρία; **Κι** ἀκόμα και παραπάνω. Ὅτι προσφέρει τὴ δύναμη και τὴν τέχνη σὲ κάθε μαθητὴ, και τοὺς ἄλλους να μεταμορφώρη; Ὅταν ἔρχεται σ' ἐπαφή μαζί τους; Μπορεῖτε να δητε σὴν Ἱστορία ποιοὶ σκόρπισαν τὴν ἀλήθεια σὴν οἰκουμένη. Ποιοὶ δίδαξαν αὐτὴ τὴ νέα και παράξενη γι' αὐτὴ τὴν ἐποχὴ θρησκεία. Δὲν εἶχε γίνει σ' αὐτοὺς ἀλλαγὴ και μεταμόρφωση; **Και** σὴν καρδιά τους ἀκόμα; Δὲν φαίνεται σ' αὐτὲς τὶς καρδιὲς καθαρά τὸ θαῦμα; Δέχονταν ἀπὸ τὸ Χριστὸ σὴν ἀποστολή, και πὸν δὲν ἔπρεπε, σύμφωνα με τ' ἀνθρώπινα, να μποροῦνε. Δέχονταν να πάρουνε θέσι μέσα σ' ἕναν πόλεμο φοβερό. Δέχονταν να παραταχθῶνε, δίχως ὄπλα, δώδεκα στρατιῶτες αὐτοί, σ' ἕνα στρατὸ πὸν τὸν ἀποτελοῦσε τὸ σύνολο τοῦ τότε γνωστοῦ κόσμου. Τοῦ σοφοῦ κόσμου και δυνατοῦ, πὸν διέθετε Ἀκαδημίες και Λύκεια και στρατοὺς. Δέχονταν σὴν ἀποστολή αὐτὸ πὸν μποροῦσαν ν' ἀρηθῶνε. Διότι δὲν τοὺς ὑποσχέθηκε κανείς για πληρωμὴ τίποτε, χρυσάφι, δόξα κοσμικὴ κι' ἐξουσία. Μὲ τὸν ἴδιο παράξενο τρόπο πὸν τοὺς καλοῦσε να τὸν ἀκολουθήσουνε, τὸς ἀνέθετε και τὴν ἀποστολή και μάλιστα τοὺς ἐτοίμαζε ν' ἀντιμετωπίσουν διαγμὸς και φυλακὲς, ἀκόμα και τὸ θάνατο. **Και** τὰ πεινασμένα θηρία. Δὲν εἶναι φανερό πὸς και συνέδη σὴν καρδιά τους, μέσα σὴν Ἐκκλησία; Δὲν φοίτησαν σὲ κανένα πανεπιστήμιο μεγάλο και γνωστό. Ζῆσαν ἀφθαστες στιγμὲς εἶναι ἀλήθεια και παρακολούθησαν ἀπλὰ μαθήματα σὴς ἀκρογιαλιὲς τῆς Γεννησαρέτ, με μοναδικὸ διδάσκαλο, τὸν παράξενο αὐτὸ Ναζαρινό. Πὸν μάλιστα τὸν εἶδαν μιὰ μέρα, σὴν καταδικασμένο κακοῦργο, πάνω σ' ἕνα σταυρό, με τὰ χέρια του ἀνοιχτὰ και ἀπλωμένα. Τὸν εἶδαν βέβαια κι' ἀναστημένο. Ζῆσαν ἔπειτα και μιὰ οργκλονιστικὴ Πεντηκοστή, και ἐκεῖνη ἀκριβῶς τὴν ἡμέρα κυριολεκτικὰ μεταμορφωθήκανε. Φωτίστηκαν μέσα τους, αὐτὰ πὸν πῆραν σὴν Ἐκκλησία, και ἀνέλαβαν τὴν ἀποστολή, να συνεχίσουν τὸ ἔργο του και τὴ διδασκαλία του. **Κι** εἶχαν τὴ δύναμη και να πεθάνουν ἀκόμα σ' αὐτὴ τὴν ἀποστολή και γι' αὐτὴ τὴν ἀλήθεια. **Κι** ὅμως διαν ἀκολούθησαν τὸ Χριστὸ, τότε πὸν τοὺς καλοῦσε, δὲν ἦσαν τίποτα. Ἦταν φαρᾶδες ἀγράμματοι και τελῶνες ἀδύνατοι και ἀμαρτωλοί. **Μὰ** θέλετε ἐπιχειρημα πὸν δυνατό; **Σταθῆτε** μπροστὰ σὴν σημερινὴ μέρα, σὴν μεγάλῃ γιορτῇ τοῦ Χριστιανικοῦ κόσμου, σὴν θοιάμβο τῆς Ὁρθοδοξίας. Δημιουργοὶ τῆς νίκης αὐτῆς τῆς Ἐκκλησίας, πὸν σήμερα φωτίζομε με τὴ γιορτὴ, δὲν ἦσαν οὔτε καθηγηταὶ μεγάλοι και ἐπίσημοι, πὸν διέθεταν Πανεπιστημιακὰ διπλώ-

ματα και πὸν νίκησαν με τὴν ἐπιστήμη τους, οὔτε καλλιτέχνες τοῦ λόγου, πὸν γοήτευσαν τὰ πλήθη με τὴν τέχνη τοῦ λόγου. Δὲν ἦταν οὔτε στρατηγοὶ μεγάλοι και ὄνομαστοὶ και ἄρχοντες με κοσμικὴ δύναμη. **Και** δὲν διέθεσαν οὔτε χρυσάφι, ὅπως φαίνεται καθαρά και σὴν Ἱστορία. Ἦταν αὐτοὶ πὸν γίναν ἀπλῶς μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ και πιστὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας. Ἦταν αὐτὸς ὁ γνωστός μας Φίλιππος και ὁ ἄκακος Ναθαναήλ. Ἦταν ὁ Ματθαῖος ὁ τελῶνης, πὸν μᾶς ἄφησε και τὸ Εὐαγγέλιό του. Ἦταν ὁ Πέτρος και ὁ Ἀνδρέας οἱ ἀδελφοὶ φαρᾶδες, ὁ Ἰάκωβος και ὁ Ἰωάννης, τὰ παιδιά τοῦ Ζεβεδαιῶν. Ὅλοι αὐτοὶ και πλῆθος μεγάλο ἀργότερα, πὸν μέσα σὴν Ἐκκλησία πῆραν ὅπωςδήποτε και παραπάνω ἀπὸ τὴ σοφία του. Πῆσαν κυρίως αὐτὸ πὸν τοὺς ἀναγέννησε. Πῆσαν αὐτὴ τὴ δύναμη και τὴ χάρη τὴ θεϊκὴ πὸν παίρνουν οἱ συνειδητοὶ χριστιανοὶ κοντὰ σὸ Χριστὸ, πὸν μ' αὐτὴ μεταμορφώνονται και ἐπιδρῶν μ' αὐτὴ τὴν ὁμορφία τους και τὴ χάρη τους και σὸν περιβάλλον πὸν ζοῦνε.

ΔΙΟΤΙ, καιοί μου, πὸς ἐξηγεῖται τὸ φαινόμενο πὸν θαυμάζομε σὴν σημερινὴ λαμπρὰ πανήγυρη; Τὸ νέφος τῶν μαρτύρων και τῶν Πατέρων και τῶν διδασκάλων και τῶν μοναχῶν και τῶν ἁγίων γενικὰ τῆς Ἐκκλησίας, τῶν ἀνδρῶν και τῶν γυναικῶν, τῶν σοφῶν και τῶν ἀγραμμάτων, τῶν πλουσίων και τῶν πτωχῶν, ἐκεῖνων πὸν κήρυξαν και φώτισαν με τὴ ζωὴ τους τὴ φωτεινὴ, τὴν ἀλήθεια και πὸν εἶχαν τὴ δύναμη και να θυσιαστοῦνε γι' αὐτὴ; Διότι δὲν ἦταν μόνον οἱ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ, πὸν ἀπετέλεσαν τὴν πρώτη Ἐκκλησία, μετὰ τὸν ἴδιο τὸ διδάσκαλο, μετὰ τὴ θυσία του, και πὸν στόλισαν τοὺς διάσπαρτους σ' ὄλο τὸν κόσμο σταυρούς, πὸν χόρτασαν τὰ πεινασμένα θηρία στὰ διάφορα στάδια και γυμναστήρια, πὸν φώτισαν τὶς ἀλῆς τῶν αὐτοκρατορῶν σὴν φωτιστικὰ σώματα και τοὺς δρόμους τῆς Ρώμης. Δώδεκα ἑκατομμύρια μάρτυρες ἔδωσαν τὸ αἷμα τους για να στερεώσουν αὐτὴ τὴν Ἐκκλησία, για να μείνουν πιστοὶ σὴν ἀλήθεια. **Μήπως** ἀμφισβᾶλλει κανείς ὅτι τὴ σοφία και τὴν τέχνη για να διδάξουν οἱ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ τὴν ἀλήθεια σὴν οἰκουμένη, τὴν πῆραν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία; **Μήπως** πιστεύει κανείς ὅτι τὴ δύναμή τους και τὴν ἀγάπη τους τὰ βρῆκαν μέσα σὴν καρδιά τους, χωρὶς ἄσκηση, χωρὶς ἀγῶνα, χωρὶς καθοδήγηση, και ἔξω ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία; **Ξερετε** ἐσεῖς πολλοὺς σήμερα, συναντήσατε τέτοιους σὴν ζωὴ σας, φαρᾶδες ἀγραμμάτους και τελῶνες με τέτοια προσόντα και τέτοια παρηγορία; **Μὲ** τέτοια και τόση ψυχικὴ δύναμη; **Νὰ** διδάσκουν μιὰ νέα θρησκεία, με ἀοχηγὸ ἕνα τέτοιο παράξενο Ναζαρινό; **Πὸν** μάλιστα καταδικάστηκε και πέθανε πάνω σ' ἕνα σταυρὸ με μιὰ καταδικη σὴν αὐτὴ πὸν δικάζονται και καταδικάζονται οἱ χειρότεροι κακοῦργοι; **Ξερετε** ἐσεῖς πολλοὺς πὸν θὰ μποροῦσαν να καταφέρουν αὐτὸ πὸν κατάφεραν οἱ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ; **Και** μάλιστα με μιὰ νίκη παράξενη, πὸν συνετελέσθη με τὸ νικητὴ πάνω σ' ἕνα σταυρὸ, ἀποκεφαλισμένο, στὰ στομάχια τῶν

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Θρησκεία και Ἐπιστήμη.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ προγεύματος, ὅπερ ἐπὶ τῇ ἐορτῇ τῆς Ὁρθοδοξίας παρετέθη, κατὰ τὰ καθιερωμένα, πρὸς τιμὴν τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ καὶ τῶν Σεβ. Συνοδικῶν Ἀρχιερέων ὑπὸ τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας, οἷτος, προσφωνήσας τοὺς ἐκπροσώπους τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀναφερόντας, πρὸς τοὺς ἄλλοις, εἰς τὰς σχέσεις Θρησκείας καὶ Ἐπιστήμης, εἰτόνισεν ἐδοτόχως, ὅτι «μόνον ἡ ὀρθὴ ἐπιστήμη ἐρχεται εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ὀρθὴν θεολογίαν καὶ οὐχὶ ἡ οὐσιαστικὴ ἐπιστήμη, ἡ φθάνουσα εἰς τοὺς ἀνωτάτους ἀναβαθμοὺς τοῦ ἀνθρωπίνου λόγου, πρὸς τὴν οὐσίαν τῆς Θεολογίας, τῆς ἀνθρωπίνης μέχρι τῶν ἀνωτάτων μεταφυσικῶν προδλημάτων... Ἡ ἀληθὴς ἐπομένως ἐπιστήμη καὶ ἡ ἀληθὴς θρησκεία, κινούμεναι εἰς ὅλως διάφορα ἐπίπεδα, οὐδαμῶς συγκρούονται καὶ οὐδεὶς λόγος συντρέχει νὰ ἐκλαμβάνωμεν ἐπιστήμην καὶ θρησκείαν ὡς ἀντιπάλους δυνάμεις.

Οἱ προεδρικοὶ οὗτοι λόγοι ἐξηγοῦν διατὶ πολλοὶ τῶν ἐκπροσώπων καὶ αὐτῶν τῶν θεικῶν ἐπιστημῶν παρουσιάζουν ζῶσαν θρησκευτικὴν πίστιν καὶ διατὶ ἐκ τῆς πίστεως κατὰ κανόνα δὲν ἀπομακρύνουν ἐπιστημονικοὶ, ἀλλὰ ψυχολογικοὶ καὶ ἠθικοὶ λόγοι.

Ἡ πνευματικὴ ἀντίστασις τῆς Ἐκκλησίας.

Κατὰ τὸ αὐτὸ Πρόγευμα, ὅπερ παρετέθη ὑπὸ τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας πρὸς τὰ μέλη τῆς Ἱε-

θηρίων, καινόμενον σὰν φωτιστικὸ σῶμα ψηλὰ σὲ μιὰ κολῶνα;

ΜΗΝ ΨΑΧΝΕΤΕ, χριστιανοὶ μου, γιατί δὲν θὰ βρῆτε τέτοιους ἀναγεννημένους, δυνατοὺς καὶ ἐλεύθερους ἀνθρώπους, παρὰ μόνο μέσα στὴν Ἐκκλησία. Μάρτυρες ἀκόμα καὶ σήμερα. Μπροστὰ σιούς ἐχθροὺς ὅπως καὶ τότε, ὅπως καὶ πάντα. Διότι καὶ σήμερα τὸ κήρυγμα τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ γραμμὴ τῆς Ἐκκλησίας κουράζει καὶ εἶναι φρυσικὸ νὰ πολεμῆται. Ὅταν κάτι μᾶς πειράζει, δὲν ἔνα κήρυγμα μᾶς ζητᾷ νὰ θυσιάσουμε καὶ ἐμεῖς δὲν τὸ δεχόμαστε, τότε τὸ καταδικάζουμε. Καὶ γιὰ νὰ πάγη νὰ μᾶς ἐλέγχει, τὸ πολεμᾷμε. Γιὰ τὴν Ἐκκλησία, βλέπετε, καὶ γιὰ τὰ συνειδητὰ μέλη τῆς, ἐλεύθερος πραγματικά, δὲν εἶναι αὐτὸς πὸν πράττει καὶ ἀπολαμβάνει αὐτὸ πὸν θέλει καὶ ἐκεῖνο πὸν ἀρέσει, μὰ ἐκεῖνος πὸν μπορεῖ καὶ στερεῖται, καὶ αὐτὸς πὸν ἀδρανεῖ τότε πὸν πρόπει. Πραγματικά μεγάλος, ἀληθινὸς καὶ σωστὸς γιὰ τὴν Ἐκκλησία εἶναι αὐτὸς πὸν ὑποτάσσεται μόνο γιὰ τὸ καλὸ. Καὶ μεγαλύτερος αὐτὸς πὸν μπορεῖ καὶ ὑποτάσσεται σὲ καλὸ μὲ ταπεινοφροσύνη. Πὸν ὅμως τὸ καλὸ, τὸ σωστὸ καὶ ἀληθινὸ, τὸ δίκαιο καὶ τὸ ἀγνὸ, τὸ παίρνουμε ἀσφαλέστερα ἀπὸ τὴ σοφία τοῦ Χριστοῦ καὶ μέσα στὴν Ἐκκλησία. Γιατὶ τὰ μάτια μας, ἡ κρίση μας, ἡ λογικὴ μας, σύμφωνα μὲ τὴ χριστιανικὴ κο-

οῦς Συνόδου, ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος, λαβὼν τὸν λόγον μετὰ τὸν Πρόεδρον, εἰτόνισε, πρὸς τοὺς ἄλλοις, ὅτι καὶ ἐχθροί, τοὺς ὁποίους ἐποχρεοῦται σήμερα νὰ ἀντιμετωπίσῃ ἡ Ὁρθοδοξία, εἶναι καὶ πολλοὶ καὶ διὰ πολλῶν φρονικωμάτων ὄπλων ἐξοπλισμένοι. Καὶ διὰ τοῦτο ἡ Ἐκκλησία ἔχει ἀνάγκη οὐχὶ κατακρίσεων, ἀλλὰ κατανοήσεως καὶ συμπαραστάσεως, ἵνα συνεχίσῃ τὴν νικηφόρον διὰ τῶν αἰώνων πορείαν τῆς.

Ἡ ὑπερόγκησις τῶν ἐχθρῶν τούτων εἶναι ἐν πάσῃ περιπτώσει θεβαία, διότι, ὡς συνέχισεν ὁ Μακαριώτατος, «ἡ Ἁγία Ὁρθόδοξος τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἀντίστη πάντοτε σθεναρῶς διὰ τοῦ ἀκατανίκητου ὄπλου τοῦ πνεύματος τῆς Πίστεως καὶ τῶν Στανρικῶν Τῆς Παθῶν καὶ ἀνήγε κάθε Γολγοθᾶν Τῆς εἰς Ἀνάστασιν. Καὶ μία τοιαύτη πνευματικὴ τῆς ἀντίστασις ἀποτελεῖ τὴν ἐνδοξον πνευματικὴν πηγὴν, ἐκ τῆς ὁποίας ἐσαι θὰ ἀρδεύεται καὶ ἡ τιμία ἐορτὴ καὶ πανήγυρις τῆς Ὁρθοδοξίας».

Ἡ Ὁρθοδοξία αὕτη ἐπῆρξεν ἀκριβῶς ἡ δύναμις, ἥτις «ἐθεμελίωσε καὶ τὴν πνευματικὴν κεντέλην, ἐν τῇ ὁποία ἐγαλουρήθη τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος».

Δὲν σημαίνει «σκοταδισμόν».

Εἶναι τῶ ὄντι λυπηρὸν τὸ γεγονός, ὅτι δημοσιογράφοι τινὲς ἐσχολίασαν μετὰ δυσμενείας ἢ καὶ εἰρωνείας τὸ ὅτι ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπέστειλε πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον Προεδρίας

μοθεωρία, μᾶς ξεγέλανε. Χάσανε τὴν καθαρότητά τους. Αὐτὸ οἱ πολλοὶ σήμερα δὲν τὸ δέχονται καὶ θεωροῦν ὅτι δὲν εἶναι ἐλεύθεροι, αὐτοὶ πὸν ὑποτάσσονται σὲν ἠθικὸ νόμο τοῦ Χριστοῦ. Γι' αὐτὸ καὶ ἀντιδρῶν σὲ κήρυγμα μᾶς. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ Ἐκκλησία ἀπὸ τὴν ἰδρυσή τῆς βάλλεται καὶ πολεμᾶται. Θέλουν ν' ἀποδείξουν μὲ τὴν πολεμικὴ τους σίασι, ὅτι πολεμᾷνε στὴν Ἐκκλησία τὴν πλάνη. Αὐτὸ πὸν κάνει σκλάβο τὸ Χριστιανό.

ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΕ Δέσποτα, Σεβασμιώτατοι Συνοδικοὶ Λειτουργοί, Ἐξοχώτατε Κύριε Πρόεδρε τῆς Δημοκρατίας, ἀγαπητοὶ Χριστιανοί. Διαφωνεῖ κανεὶς ὅτι τὸ κήρυγμα τοῦ Χριστοῦ, ἡ ἀλήθειά του καὶ αὐτὸ πὸν προσφέρεται στὴν Ἐκκλησία γιὰ τὸν ἀνθρώπο, πὸς εἶναι γιὰ τὴ σωτηρία καὶ τὴ λύτρωσί του; Ἀμφισβητεῖ κανεὶς τὴν ἀλήθεια γιὰ τὴν Ἐκκλησία, πὸς ἦσαν πάντοτε, ἀπὸ τὴν ἰδρυσή τῆς, πὸς εἶναι καὶ σήμερα μὲ τὸ δομήτορά τῆς Ἰησοῦ Χριστοῦ, μὲ τὴν διδασκαλία του, μὲ τὴν ἀγάπη του καὶ μὲ τὴν δύναμή του, ἡ Κιβωτὸς τῆς Σωτηρίας; Κάτι σὰν μοναδικὸ σχολεῖο; Κάτι σὰν ἐργαστήριο θαυματουργικὸ, πὸν μέσα ἐκεῖ σφρηλατοῦνται οἱ χαρκτηῖρες καὶ οἱ ἀγωνισταί;

† Ὁ Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως **ΘΕΟΦΙΛΟΣ**

ἔγγραφον, διὰ τοῦ ὁποίου ζητεῖται ἡ λήψις «δρασι-
κῶν μέτρων» πρὸς περιορισμὸν τῆς προβολῆς τῶν
κακῆς ποιότητος ταινιῶν τοῦ κινηματογράφου καὶ τῆς
τηλοφίας καὶ τῶν ἀνηθικῶν θεατρικῶν ἔργων καὶ
ἀνύψωσιν τῆς ποιητικῆς στάθμης τοῦ συγχρόνου ἐν-
τύπου, ὅπερ συγγράμεις εἶναι «πλήρες προκλητικῆς χυ-
δαίας καὶ ἀθλίας εἰκονογραφίας καὶ εἰδησεογρα-
φίας».

Τὸ αἷτημα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου οὐδόλως σημαί-
ρει «σκοιαδισμόν» ἢ «ἀντιδραστικὸν πνεῦμα», ἀλλ' εἶ-
ναι σύμφωνον πρὸς τὰ ἐν παντὶ ὑγιεῖ δημοκρατικῶ
καθεσιῶτι ὑπάρχοντα αἰτήματα, συμφώνως πρὸς τὰ
ὅποια ἐνθεν μὲν πᾶσα πνευματικὴ δημιουργία πρέπει
νὰ εἶναι αὐτοελεγχόμενη καὶ νὰ ἔχη συναίσθησιν τῆς
κοινωνικῆς τῆς εὐθύνης, ἐτέρωθεν δὲ ἡ προστατευ-
τικὴ κρατικὴ ποινικὴ νομοθεσία δεόν δια κατασταλι-
τικῶν μέτρων νὰ προστατεύῃ ἰδίως τοὺς ἀνωρίμους
πολίτας καὶ τὴν νεολαίαν ἐκ παντὸς παραισθησιογόνου
ἐλικῶ ἢ πνευματικῶ ναρκοτικῶ.

Δεδικαιολογημένη καταγγελία.

Δεδικαιολογημένως διὰ ψηφισμάτων καὶ δημο-
σιευμάτων κατηγγέλη πρὸς τὸν ἑλληνικὸν λαόν, ὅτι
«περιοδικὸν ὄργανον τῆς παρούσης διοικήσεως τῆς
Ὁμοσπονδίας Δειπουργῶν Μέσης Ἐκπαιδεύσεως
(Ο.Δ.Μ.Ε.) δι' ἄρθρων δημοσιευομένων ἐν αὐτῶ...
βάλλει εὐθέως κατὰ τῆς Ὁρθοδόξου Χριστιανικῆς
Θρησκείας, κατὰ τοῦ Συντάγματος, ὅπερ ἀναγνωρίζει
ταύτην ὡς ἐπικρατοῦσαν ἐν Ἑλλάδι, καὶ κατὰ τῆς
διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν, ὡς
συντελοῦντος δῆθεν «εἰς τὸν ἄκριτον διαποτισμὸν τῶν
μαθητῶν διὰ προκαταλήψεων» καὶ εἰς «δηλητηρία-
σιν» τοῦ πνεύματός των, διὰ σοφιστικῶν δὲ καὶ ὄβρι-

στικῶν ἐπιχειρημάτων προσπαθεῖ νὰ παραπέσῃ τοὺς
ἀρμόδιους περὶ τῆς ἀνάγκης δῆθεν καταργήσεως αὐ-
τοῦ, παρὰ τὴν προδήλως ἀντίθετον βούλησιν τῆς με-
γίστης πλειονοψηφίας τοῦ Ἔθνους».

Εἶναι περιττὸν νὰ σημειωθῇ, ὅτι ἡ καταγγελία
αὕτη δεόν νὰ τύχῃ προσοχῆς ἐκ μέρους πάντων τῶν
ἀρμόδιων καὶ ἰδίως ἐκ μέρους τοῦ Ὑπουργοῦ
Θρησκευμάτων καὶ Ἐθνικῆς Παιδείας, ἵνα λη-
φθῶν «κατὰ δύναμιν ἐγκαίρως τὰ προσήκοντα γεν-
ναῖα μέτρα πρὸς ἠθικὴν ἐνίσχυσιν καὶ ἐνθάρρυνσιν
τῆς πλειονοψηφίας τῶν ὀρθοφρονοῦντων ἐκπαιδευτι-
κῶν λειτουργῶν».

Συνταρακτικοὶ ἀριθμοί.

Καθ' ἃ ἀνεκοίνωσαν ἀρμόδιοι ἐκπρόσωποι τοῦ
Ο.Η.Ε., «τὰ παιδιὰ τῶν χωρῶν τοῦ Τρίτου Κόσμου
μασιζόνται ἀπὸ διάφορες θανατηφόρες ἀσθένειες».
Ἀλλὰ τὸ εἶναι συγκλονιστικώτερον κατὰ τὴν αὐτὴν ἀνα-
κοίνωσιν εἶναι τὸ ὅτι «δέκα πέντε ἑκατομμύρια παι-
διὰ πέθαναν τὸ 1978 στὶς ἀναπτυσσόμενες χῶρες τοῦ
Τρίτου Κόσμου (Ἀσία, Ἀφρική καὶ Λατινικὴ Ἀμε-
ρική) ἀπὸ ἑλλειψη βασικῆς διατροφῆς. Τὰ 10 ἑκα-
τομμύρια ἀπ' αὐτὰ θὰ ζοῦσαν, ἂν εἶχαν γεννηθῆ στὴν
Εὐρώπῃ ἢ στὶς Η.Π.Α.».

Οἱ συνταρακτικοὶ αὐτοὶ ἀριθμοὶ πείθουν, ὅτι οἱ
λεγόμενοι χριστιανικοὶ καὶ πεπολιτισμένοι λαοὶ πρό-
ρω ἀπέχουν τοῦ νὰ ἔχουν τῶ ὄντι ἐνοσρκώσει μετὰ
συνεπείας τὸ χριστιανικὸν ἀνθρωπιστικὸν ἰδεῶδες.
Ὅθεν ἐπιβάλλεται ἡ ἀνάληψις παγκοσμίου σιανοσοφ-
ρίας πρὸς ἀφύπνισιν τῆς ὑπνωτισμένης συνειδήσεως
τῶν λαῶν τούτων.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ

Θ ε ο δ ῶ ρ ο υ Ἐ ὕ δ η, Βυζαντινὴ Ὑμνογραφία. Ἐκδόσεις «Νικόδημος» 1978, σσ. 572.

1. Ἡ ἐπὶ μίαν ὄλην 40ετίαν ἐν ἀφοσιώσει ἔγκυ-
ψις καὶ μελέτη ἀπὸ πάσης ἀπόψεως τοῦ ἀνεκτιμήτου
θησαυροῦ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ποιήσεως τῆς ἡμετέ-
ρας Ἐκκλησίας ὑπὸ τοῦ ἀκαμάτου λάτρου τοῦ εἶδους
τούτου τῆς Ποιήσεως Θεοδώρου Ἐύδη, ἔφερε τὴν θαυ-
μαστὴν καρποφορίαν τοῦ ἀποθησαυρισθέντος ὕλικου ἐν
τῷ ἀνά χεῖρας σπουδαιστάτῳ συγγράμματι. Ἐκ προ-
σμίου ὀφείλω νὰ ἐξάρω τὴν μεγάλην ἀξίαν τοῦ ἔργου.
Ἀποτελεῖ τοῦτο ἀναμφιβόλως τὸν Wegweiser, διὰ νὰ
χρησιμοποιήσω τὸν ὑποδλητικὸν γερμανικὸν ὄρον, ἥτοι
τὸ πρότυπον καὶ τὴν πυξίδα ὀρθῆς πορείας διὰ πάντα
ἐρευνητὴν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ποιήσεως· τὸν ὁδηγὸν
μελέτης, ἀναλύσεως, κριτικῆς διεργασίας, αἰσθητικῆς
καὶ μεταφυσικῆς ἀναλύσεως, θρησκευτικῆς καὶ ψυχο-
λογικῆς ἀναγνωρίσεως καὶ ἱστορικῆς καὶ φιλολογικῆς
κριτικῆς παρατηρήσεως. Οἱ μελετηταὶ τοῦ μέλλοντος
καὶ ἰδίᾳ οἱ σπουδασταὶ τῆς Θεολογίας καὶ Φιλολογίας,

οἱ κατ' ἔφεσιν μέλλοντες νὰ ἐγκύψουν εἰς τὰ μεγαλειώ-
δη δημιουργήματα τῶν Βυζαντινῶν Ποιητῶν καὶ Ὑ-
μνογράφων, ὀφείλουν νὰ ἔχωσιν ἀνά χεῖρας τὸ ἐξαι-
ρετικὸν ἔργον τοῦ Θ ε ο δ ῶ ρ ο υ Ἐ ὕ δ η ὡς τὸ
κύριον δοθήθημα τῆς ἐρεύνης των.

2. Διὰ νὰ σχηματίσῃ ὁ ἀναγνώστης τῆς παρού-
σης διδλοκρισίας ἰδίαν ἀντίληψιν περὶ τῆς σπουδαιό-
τητος τοῦ ἔργου, ἀναλύομεν ἰδιαιτέρως ἐν πάσῃ δυνα-
τῇ συντομίᾳ τὰ χαρακτηρίζοντα τὸ ἔργον γνωρίσματα
ἐρεύνης καὶ τῆς ἐπὶ ἐκάστου θέματος ἢ κεφαλαίου
χρησιμοποιηθείσης ὑπὸ τοῦ συγγραφέως πολυπλεύρου
κριτικῆς καὶ ἀναλυτικῆς ἐκθέσεως. Ὁ τίτλος δίδει τὴν
πρώτην ἐντύπωσιν εἰς τὸν ἀναγνώστην, ὅτι ἔχει ἐνώ-
πιόν του «Σύστημα» Βυζαντινῆς Ὑμνογραφίας κατ' εἶ-
δος ἢ καθ' ὄλην καὶ κατὰ χρονικὰς περιόδους διαίρε-
σιν. Κατ' οὐσίαν πρόκειται περὶ «Θεμάτων» τῆς Ἐκ-
κλησιαστικῆς μας Ποιήσεως καὶ τῶν ἐκ τούτων γεννω-
μένων «Προβλημάτων». Ἀλλ' ἐάν τις διεξέλθῃ τὸ ὅλον
ἔργον, θ' ἀντιληφθῇ ὅτι πάντα τὰ «θέματα» καὶ τὰ
«προβλήματα» ἢ τοῦλάχιστον τὰ σπουδαιότερα ἐκ τού-
των, ἐκτίθενται ὑπὸ τοῦ σ. ἐν περιεκτικῇ ἐνότητι, ὅπο-
τε ἀφ' ἑαυτοῦ συνάγεται τὸ συμπέρασμα, ὅτι τὰ «θέμα-

τα» τοῦ ἔργου ἀποτελοῦν «ἐνόητα» τῆς αὐτῆς, ὥστε νὰ δικαιολογητῆ ἐν τῇ πράξει καὶ ὁ τίτλος «Βυζαντινὴ Ὑμνογραφία». Ὁ σ. αἰτιολογεῖ πλήρως ἐν τῷ Προλόγῳ τὰ τῆς «ἐνόητος» τῶν θεμάτων του. Ταῦτα ἐδημοσιεύοντο «κάθε φορά σὲ διάφορα περιοδικά, φιλολογικὰ καὶ λογοτεχνικὰ, χωρὶς συνέχεια καὶ ἀλληλουχία. Βέβαια, ἡ ἐ ν ὅ τ η τ α φανερώθηκε προοδευτικὰ καὶ ἦταν ἀποφασιστικὴ καὶ καθοδηγητικὴ στὴν ἐκδοτικὴν ἐργασίαν τῶν θεμάτων. Τὰ μελετήματα ἀποτελοῦν θ ε μ α τ ι κ ῆ ς τ ο μ ῆ ς, πὸν σταδιακὰ ἀπέκτησαν τὴ σύνδεσίν τους καὶ τὴν ἐνοποίησίν τους».

3. Ἐκ τοῦ πίνακος τῶν Περιεχομένων θ' ἀποκτήσῃ ὁ ἀναγνώστης τὴν πρώτην γεῦσιν τῶν διαπραγματευομένων ὑπὸ τοῦ σ. θεμάτων. — Πρόλογος. Προσωπικὰ Χριστιανικὰ ποιήματα. Ρωμανὸς ὁ Μελωδὸς στὰ Χριστούγεννα καὶ Θεοφάνεια. Ἀνδρέας ὁ Κρήτης ὁ πρῶτος κανονογράφος. Ἱαμβικὸι κανόνες τοῦ Δαμασκηνοῦ. Κανόνες Δεσποτικῶν Ἑορτῶν Κοσμά τοῦ Μαΐουμα. Γερμανὸς ὁ Ὁμολογητῆς. Θεόδωρος Στουδίτης. Θεοφάνης ὁ Γραπτὸς. Ἰωσήφ ὁ Ὑμνογράφος. Ἐκκλησιαστικὰ ἐπιγράμματα. Ὁ Ἀκάθιστος Ὑμνος. Χριστοῦ Γενέθλια. Ὁρθροσ τῶν Παθῶν καὶ τῆς Ἀναστάσεως. Στιχηρὰ καὶ ἀπόστιχα τοῦ Ἑσπερινοῦ. Ἰδιόμελα καὶ προσόμοια τῶν αἰῶν. Καθίσματα. Ἀντίφωνα. Ἐξαποστειλάρια. Δοξαστικά. Σελίδες Θεοδοκαρίου. Κοντάκια τῶν Λειτουργικῶν βιβλίων. Ἀπολυτίκια. Ἐγκώμια. Ἰδιόμελα τοῦ Ἐξοδιστικοῦ. Θέματα Εὐχολογίου. Ἡ παρομοίωση. Ὁ πλεονασμὸς. Ἡ ἀντίθεση τοῦ λόγου. Ρυθμολογικὰ καὶ τονικά. Ὀμηρικὲς ἀπηχῆσεις στὴν Ὑμνογραφία. Ὑμνογραφικὰ ἀπηχῆματα. Τὸ θεματικὸ ἀντικείμενο στὴν ἀ' ὠδὴ τῶν ἀσματικῶν κανόνων. «Ὑμνεῖν ἐν ὄρθροις παννύχοις». «Διαϊωνίζων ὕμνος ἀνεμέλπετο». «Ἀναπεσὼν ἐκοιμήθης ὡς λέων». Ἀγαστὴν τοῦ παραδείσου πολίτην προαπειργάσω». «Ἐπαίνους ἐξυφαίνων». «Εὐεπίτης μελέεσαι». «Ὡδὴν ἄδω Α-Ω». «Ἐργῳ καὶ λόγῳ ἀνιστοροῦμεν». Βιβλιογραφικὸν σημείωμα.

4. Ἄς ἔλθωμεν ἐγγύτερον εἰς τὴν γνῶσιν ἐνὸς ἐκάστου ἐκ τῶν θεμάτων. Καὶ πρῶτον κατὰ τὴν σειράν εἶναι τὰ «Προσωπικὰ Χριστιανικὰ Ποιήματα». Ὁ σ. ἀναφέρει ὡς ποιητὰς τοῦ εἶδους τῆς ἀρχαϊκῆς προσωπικῆς ποιήσεως τὸν Κλήμεντα Ἀλεξανδρέα, τὸν Μεθόδιον Ὀλύμπου, τὸν Γρηγόριον Ναζιανζηνὸν καὶ τὸν Συνέσιον τὸν Κυρηναῖον, ὡς ἐπιφανεστέρους. Ἐν ἀρχῇ διὰ βραχέων διακρίνει ὡς μὴ λειτουργικὴν, καίτοι χριστιανικὴν, τὴν προσωπικὴν ποίησιν καὶ μὴ συνθεομένην μὲ τὸ μέλος. Εἶναι λογία ποίησις. Ὁ σ. θὰ ἔπρεπε ἴσως νὰ ἐκθέσῃ τοὺς λόγους τῆς χρησιμοποίησεως τῆς λογίας ταύτης ποιήσεως, ἥτις ἄλλοτε δὲν ἔπαυσε χρησιμοποιομένη καὶ ὑπὸ πολλῶν ἄλλων ποιητῶν καθ' ὅλην τὴν βυζαντινὴν περίοδον. Μία σύντομος βιβλιογραφία, ἰδίᾳ ἐλληνικὴ, ἐνημερώνει τὸν φιλομαθῆ διὰ τὴν περαιτέρω ἔρευναν. Ἐξαίρετοι εἶναι οἱ χαρακτηρισμοὶ τῆς ποιήσεως ἐκάστου τῶν ἀνωτέρω λογίων χριστιανῶν ποιητῶν. Ὁρθὴ ἡ κρίσις περὶ Κλήμεντος ὡς ἱεροφάντου καὶ ὅτι οὗτος ἐμφανίζεται μᾶλλον κατηχητῆς παρὰ κατακτητῆς τῆς ὑψηλῆς ποιητικῆς ἀνατά-

σεως. — Ὁ Μεθόδιος ἐμφανίζεται περισσότερο μετρωριστῆς, πλατωνιστῆς καὶ μυστικοπαθῆς. Εἶναι πάντως ἄνετος εἰς τὴν ποιητικὴν του σύνθεσιν. Ὁ ὕψιπετῆς τῆς Θεολογίας μύστης Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς διακρίνεται διὰ τὴν τεχνικὴν τῆς συνθέσεως τῶν ποιημάτων του καὶ τὸν ἐντονον στοχασμόν. Πάμπολλα εἶναι τὰ ὑπ' αὐτοῦ χρησιμοποιούμενα προσωπικὰ μέτρα (ἐξάμετρα, τροχαϊκὴ ἐπταποδία, τρίμετρα κλπ.). Ὁ Γρηγόριος ἐμφανίζεται ὑπὸ τοῦ σ. ὀρθῶς, ὡς πολυμαθῆς, θαθύνους, μετρωριστῆς, μυστικὸς, διαλεκτικὸς, πιστὸς μετὰ γνώσεως, ἐνορατικὸς, ἀγαθοπροαίρετος, νοῦς καθαρὸς, καρδία πεπληρωμένη θερμουργοῦ πίστεως, ψυχὴ ἁγία. Κύριος στόχος τῶν ποιημάτων του εἶναι ἡ ἀρετὴ. Εἶναι ἐκδηλὸς καὶ ὁ λυρισμὸς τῆς ποιήσεως τοῦ Γρηγορίου. Ὁ Θεόδωρος Εὐδῆς ἐξαίρει τὴν προσωπικότητα τοῦ Γρηγορίου πλεον τῶν ἄλλων λογίων ποιητῶν. Ὡρατὰ εἶναι καὶ ὅσα ὁ σ. ἀναφέρει καὶ περὶ τῆς ρητορικῆς ἱκανότητος τοῦ Γρηγορίου. Μὲ βιβλιογραφικὴν ἐνημερότητα τῶν περὶ τὸν Γρηγόριον ἀσχοληθέντων καὶ τὰ ποιήματά του σχολιασάντων τελειώνει τὸ περὶ Γρηγορίου θέμα τοῦ ὁ Εὐδῆς. Ἀξιόλογα εἶναι καὶ τὰ περὶ Συνεσίου τοῦ Κυρηναίου καὶ τῆς ἀρχαϊκῆς του ποιήσεως λεγόμενα (σ. 20/4). Ὁ σ. ὡς ἐξῆς χαρακτηρίζει τὸν Συνέσιον: «Στὴ νεοπλατωνικὴ φιλοσοφία ὁ Συνέσιος καὶ οἱ ἄλλοι ὀπαδοὶ τῆς ἔδρισκαν ἕνα μυστικοπαθῆ ἐκλεκτισμόν». Ἦτο μιμητὴς τοῦ Πινδάρου, καὶ τῆς δωρικῆς ἐκφράσεως ὀπαδός. Εἶχε τάσεις φιλοσοφικῆς θεωρήσεως τῶν ἀντικειμένων καὶ ἦτο γνώστης τῶν ἀρχαίων ποιητῶν καὶ τῶν ποιητικῶν στοιχείων τῆς προσωπικῆς, ἀκόμη καὶ τῆς τονικῆς μετρικῆς. Κατεῖχε λεκτικὴν εὐχέρειαν. Ὁ πλούσιος δὲ συναισθηματισμὸς του καὶ ὁ λυρισμὸς του ἀποδεικνύουν τὸν Συνέσιον ἀνώτερον τοῦ τε Κλήμεντος καὶ τοῦ Μεθοδίου, ἐγγὺς ἰστάμενον πρὸς τὸν Γρηγόριον τὸν Θεολόγον.

Ἡ ἀνάλυσις τῶν ὀλίγων ποιητικῶν παραδειγμάτων, τῶν ὑπὸ τοῦ σ. παρατεθέντων ἐκ τῶν ἀνωτέρω ὀπαδῶν τῆς προσωπικῆς ποιήσεως, αἱ κρίσεις καὶ παρατηρήσεις περὶ ἐνὸς ἐκάστου εἶναι καὶ ἐπιτυχεῖς καὶ ὑποδειγματικαί.

5. Οὐδεμίαν πρόθεσιν ἔχω, ἀλλὰ καὶ ἂν ἤθελον, θὰ ὄφειλον νὰ συντάξω ὅλην μελέτην, προκειμένου ν' ἀναλύσω ἐν ἑκαστῶν τῶν θεμάτων τοῦ ὀγκώδους συγγράμματος τοῦ Θεοδώρου Εὐδῆ. Θὰ περιορισθῶ καὶ μόνον εἰς σημειὰ τινὰ ἀξιόλογα διὰ τὸν μέλλοντα ἀναγνώστην τοῦ ἔργου πρὸς κατατοπισμόν του, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἔξαρσιν τῆς μεγάλης προσφορᾶς τοῦ συγγραφέως. Ὁ σ. εἶναι πλήρως ἐνήμερος τῆς ὅλης περὶ Ρωμανοῦ τοῦ Μελωδοῦ βιβλιογραφίας. Ἡ ποιητικὴ μεγαλοφυγία καὶ γοητεία τοῦ Ρωμανοῦ, τοῦ νέου τούτου Πινδάρου τῆς Ἐκκλησιαστικῆς μας Ποιήσεως, ἐμπνέουν καὶ τὸν Θεόδωρον Εὐδῆν εἰς πηγάδας κρίσεις καὶ ὑποδειγματικὰς ἀναλύσεις ἐκλεκτῶν στροφῶν ἐκ τῶν Κοντακίων τοῦ Ρωμανοῦ. Πολλάκις δίδει τὸν λόγον εἰς Ἑλληνας συγγραφεῖς νὰ διατυπώσουν τὰς περὶ Ρωμανοῦ κρίσεις καὶ τὰ ἐγκώμια. Ὁ σ. ἐν τούτοις παρέχει δείγματα τῆς ἰδίας ὀξυνοίας ἐν τῇ ἀναλύσει τῶν ποιητικῶν στροφῶν τοῦ Ρωμανοῦ. Ὁ ἀναγινώσκων τοὺς ἰδίους

χαρακτηρισμούς του σ. ἐν τέλει τῆς σ. 36 ἔ. θά θαυμασῆ τὴν αὐτοτέλειαν διεισδύσεως καὶ κρίσεως τῶν ἐπὶ μέρους χαρακτηρισμάτων τῆς ποιήσεως τοῦ Μελωδοῦ, τοῦ Εὐδῆ, ὅστις ἐπιστέφει τὴν ποίησιν τοῦ Ρωμανοῦ μὲ τὴν περιεκτικὴν ἐννοιαν μὲ τὴν δῆλωσιν ὅτι αὕτη ἐμφανίζει «πολυποικίλον σύμπλεγμα» λυρισμοῦ, ἐννοιῶν, αἰσθημάτων καὶ θρησκευτικῆς «ἐπινοίας». Ὁ περὶ τοῦ Ρωμανοῦ θαυμασμός του σ. ἀνάγει τοῦτον εἰς ποιητικὰς ἰδίας ἐξάρσεις. Ἔστω ὡς δεῖγμα ἡ φράσις τοῦ σ. ἐν σ. 51: «Ὁ ἱερός συλλογισμὸς δὲν εἶναι διαβατικός, ἀλλὰ συνεχῆς καὶ ἡ περιπλάνησις τῆς ψυχῆς δὲν εἶναι ποτὲ ἐσπευσμένη, ἀλλὰ σιωπηλή... ὁ Ρωμανὸς κάνει ν' ἀντιχρῆ μέσα ἀπὸ τὰ κοντάκια αὐτὰ τῶν Χριστουγέννων καὶ τῶν Θεοφανείων ἕνας ἀδιάπτωτος ὕμνος, στὸν ὁποῖο μὲ πλήρη ἐσωτερικὴ οἰκονομία ἐκφράζονται ἱερότατες ἰδέες».

6. Ἐνδιαφέροντα εἶναι καὶ τὰ περὶ τοῦ Ἀνδρέου Κρήτης λεγόμενα ἐν σ. 52-67. Ὁρθῶς ἐξαιρεται ὑπὸ τοῦ σ. ὅτι ὁ Ἀνδρέας ὑπῆρξεν ὁ ἀνευρὼν τὴν ποιητικὴν σύνθεσιν τῶν Κανόνων. Σύντομα διογραφικὰ μετὰ διδλογραφίας φέρουν εἰς πρώτην ἐπαφὴν τὸν ἀναγνώστην μετὰ τοῦ ἐκλεκτοῦ τούτου ὕμνογράφου. Ὁραῖα τὰ περὶ τοῦ Μεγάλου Κανόνος, τοῦ ἐκ 250 στροφῶν συγκειμένου, περιγραφικῶς λεγόμενα. Ἐπιθυμῶ γὰρ σημειώσω ὅτι ὁ σ. ἴσως θὰ εἶχέ τινα γὰρ ἀντίληψιν ἐκ τῆς μικρᾶς μελέτης μου περὶ τῆς ἐορτῆς τῶν Βαῶν. Ἐπίσης οἱ Κανόνες «Εἰς τὴν σύλληψιν τῆς ἀγίας καὶ Θεομήτορος Ἀννης» καὶ οἱ ἄλλοι ἐν συνεχείᾳ Κανόνες (σ. 58/9) ἔχουν ποίαν τινα σχέσιν, ὡς ὑποπτεύω, πρὸς διασωθείσας ἑμιλίας, φερομένας ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀμφιλοχίου Ἰκονίου. Οὗτος ἔδωκεν ἄλλωστε ἀφρομὴν ποιητικῆς συνθέσεως καὶ εἰς τὸν Σωφρόνιον Ἱεροσολύμων, λογίας ποιητικῆς συνθέσεως ποιητοῦ, περὶ τοῦ ὁποίου ὅμως ὁ σ. παρέλειψε γὰρ διαπραγματευθῆ. Ὁραιότατα κρίνει ὁ Εὐδῆς ἐν τέλει τῆς σ. 67 τὸν συνθέτην τῶν Κανόνων Ἀνδρέαν τὸν Κρήτης: «Ὁ Ἀνδρέας εἶναι ἀπὸ τοὺς πιὸ εὐληπτους ὕμνογράφους, γιὰ τὴν ἐνόρασίν του ἀποβαίνει οὐσία ζωῆς. Ἄν ἀπουσιάζει ἀπὸ τὸν Ἀνδρέα τὸν Κρήτης ἡ ποιητικὴ θαύτητα τοῦ Κοσμᾶ τοῦ Μαΐουμα ἢ τοῦ Ἰωάννη τοῦ Δαμασκηνοῦ, ὅμως ἡ θρησκευτικὴ εἰλικρινεία του εἶναι ἀπαράλλακτη μὲ ἐκείνων, καὶ ἄγει πρὸς τὸ ὕμνολογικὸ γίνεσθαι μὲ τὴν ἴδια πνευματικὴ προαίρεση».

7. Τὴν ἴδιαν μέθοδον ἀναλύσεως τῶν Ἱαμβικῶν Κανόνων τοῦ Δαμασκηνοῦ, μὲ δεδικαιολογημένον αἰσθηματικὴν περισσοτέρας ἐκτιμήσεως τῆς τοῦ Ἀνδρέου Κρήτης καὶ ἐξάρσεως τῆς ποιητικῆς τοῦ Δαμασκηνοῦ μετρικῆς καὶ τεχνικῆς ἱκανότητος. Οὗτος ὑψιπέτης στιχουργὸς καὶ δημιουργὸς ἀσματικῶν Κανόνων εἰς τὰς σπουδαιότερας ἐορτὰς καὶ συντάκτης τῆς θαυμαζομένης Ὀκτωήχου, ἀποδεικνύεται ἀληθῆς δημιουργὸς πολυποικίλων εἰδῶν τῆς λογίας Ἐκκλησιᾶς. Ποιήσεως. Ὁρθῶς ἀποφαίνεται ὁ σ. (σ. 68) ὅτι ὁ Δαμασκηνὸς «μὲ δάση τὴν ἑλληνικὴν μουσικὴν καθιέρωσε ἐπίσημα τὴν χρησιμοποίησιν θρησκευτικῶν μελωδιῶν τῶν τριῶν γενῶν, τοῦ διατονικοῦ, τοῦ χρωματικοῦ καὶ τοῦ ἑναρμόνιου». Ἐλλιπῆς ἢ διδλογραφικὴ ἐνημέρωσις, μὲ μόνην μνείαν

τοῦ δημοσιεύματος τοῦ Σωφρ. Εὐστρατιάδου ἐν τῇ Νεᾷ Σιών (τ. 26 τοῦ 1931 καὶ τ. 27 τοῦ 1932 καὶ τ. 28 τοῦ 1933), οὐχὶ πάντοτε ἀκριβοῦς καὶ ἐπιτυχούς. Ὁ Θεόδωρος Εὐδῆς ἀκολουθεῖ καὶ ἐνταῦθα τὴν ἴδιαν ἐπιτυχὴ ἀνάλυσιν τῶν παρατιθεμένων στίχων ἐκ τῶν ποιημάτων τοῦ Δαμασκηνοῦ. Ἴδου καὶ ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ ποιητικοῦ ἔργου τοῦ Δαμασκηνοῦ ὑπὸ τοῦ σ. (σ. 86): «Ἡ θρησκευτικὴ στάσις τοῦ ὕμνογράφου ἔχει κατὰ τὸ μόνιμο καὶ γι' αὐτὸ μοναδικό. Ἡ ὑπαρξὴ του εἶναι κατάφορτη ἀπὸ χυμοῦ πίστεως καὶ περιτειχίζονται σὲ ἀπομόνωση οἱ ἀντιφάσεις, ἐνῶ πολλαπλασιάζονται πάντα τὰ ἴδια προβλήματα τῆς ψυχῆς... ἡ θρησκευτικὴ βούλησί του δὲν πολιορκεῖται ἀπὸ κανένα νεφέλωμα. Γιὰ τὴν ἡ σκέψις του δὲν χωρίζεται ποτὲ ἀπὸ τὴν χριστιανικὴν ἀξίαν». Κρίσις ὀρθή, περιεκτικὴ καὶ θαθεῖα.

8. Ἰδιαίτερον σημασίαν δίδει ὁ σ. εἰς τοὺς Κανόνες τοῦ Κοσμᾶ τοῦ Μαΐουμα εἰς τὰς δεσποτικὰς ἐορτὰς. Ὁ σ. θεωρεῖ ὅτι ἀπαξάπαντες οἱ Κανόνες τοῦ Ὁρθοῦ τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος, ἀπὸ τὴν Μ. Δευτέραν ἕως καὶ τῆς Μ. Παρασκευῆς εἶναι ἔργα τοῦ Κοσμᾶ, ὡς καὶ αἱ 4 τελευταῖαι Ὁδοὶ τοῦ Κανόνος τοῦ Μ. Σαββάτου. Καλὸν θὰ ἦτο γὰρ προσετιθετο ὅτι ἅπαντα τὰ Ἰδιόμελα τῆς Μ. Ἑβδομάδος μέχρι καὶ τῆς Μ. Παρασκευῆς ἀνήκουν εἰς τὸν Σωφρόνιον τὸν Ἱεροσολύμων, τὸν κατ' ἐξοχὴν λυρικὸν ὕμνογράφον. Ἐπίσης θὰ ἦτο σκόπιμον γὰρ προσετιθετο ὅτι ὁ φαλλόμενος Κανὼν ἐν τῇ Μ. Τετάρτῃ ἐσπέρας κατὰ τὴν Ἀκολουθίαν τοῦ Εὐχελαιίου, οὐτινος ἡ ἀκροστιχίς «Εὐχῆς ἐλαιίου φαλμός ἐξ Ἀρσένιου», ἀναφέρει ρητῶς ὡς συντάκτην τὸν Ἀρσένιον. Οὕτω θ' ἀπεφεύγετο ἡ ἐντύπωσις ὅτι ὁ Κοσμᾶς εἶναι ὁ μόνος συντάκτης τῶν Κανόνων τῆς Μ. Ἑβδομάδος καὶ ὁ μοναδικὸς ποιητὴς, κατὰ συμπερασμὸν καὶ τῶν λοιπῶν Ἀντιφώνων καὶ Ἰδιομέλων. Βεβαίως δὲν λέγεται τοῦτο ὑπὸ τοῦ σ., ἀλλ' ὁ μὴ γνωρίζων καλῶς τὰ τῆς Ἐκκλησιᾶς Ποιήσεως τῆς Μ. Ἑβδομάδος, θ' ἀπέδιδεν εἰς τὸν Κοσμᾶν τὸν θαυμασμόν, ἀποκλείων οὕτω ἐτέρους ὕμνογράφους τῆς ὀφειλομένης τιμῆς, οἷοι οἱ Σωφρόνιος, Ἀρσένιος, Κασσιανή. Πάντως ὁ Θεόδ. Εὐδῆς ἐν τῇ χρήσει ὀρισμένων στροφῶν ἐκ τῶν δεσποτικῶν Κανόνων τοῦ Κοσμᾶ, ἐξαίρει ἰδιαίτερος τὴν ἱκανότητα τοῦ ποιητοῦ γὰρ χρησιμοποίησιν ἀλληγορικὰς εἰκόνας, εἰλημμένας κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ τῆς Γραφῆς καὶ τῆς ρητορικῆς γραμματείας τῶν Πατέρων καὶ μάλιστα τοῦ Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ, διὰ τῶν ὁποίων εἰσάγεται ὁ ἀκρατὴς ἐκάστης Ὁδῆς εἰς τὰς υπερβατικὰς τελετουργικὰς ἐννοίας τοῦ κειμένου καὶ μεταρροῦται μετὰ τοῦ ὕμνογράφου εἰς παραδείσια πεδία, ἐνθα ἐκτυλίσσονται τὰ ἐν τῷ Χριστῷ κεκρυμμένα μυστήρια. Ἐν τῇ ποιήσει τοῦ Κοσμᾶ ὀρθῶς ἀποφαίνεται ὁ σ. ὅτι ἐν αὐτῇ «τὸ ἀγέσπερον φῶς καταυγάζει τὰ πάντα». Πόσον ὀραία ὁ σ. ἀναλύει καὶ κρίνει τὸ βάθος ἐκάστου ἀναλυομένου στίχου! Ὁ Θεόδ. Εὐδῆς ἀποβαίνει καὶ ἐνταῦθα ἄριστος κριτικὸς τοῦ ποιητικοῦ ἔργου τοῦ Κοσμᾶ. Ὁ δὲ περὶ ἐκείνου χαρακτηρισμὸς εἶναι πράγματι λίαν ἐπιτυχῆς. Λέγει (σ. 114): «Ὁ Κοσμᾶς ὁ Μαΐουμα στὴν ποίησίν του ἔχει πάντοτε ὑπ' ὄψιν του δόκιμα πρότυπα. Τίποτα ὅμως δὲν εἶναι

ἀδέσποτη μίμηση ἢ διασκευή, ἀκόμα κι ὅταν δανείζεται ρήσεις τῆς Γραφῆς, πού ξέρει νά τις συνάπτει πρὸς τὴν ἔμπνευσή του. Τὰ παρεμβλλόμενα καὶ τὰ ἐπάλληλα στὸν Κοσμῶ ἔχουν πηγὴ ἀίδια τῆ λατρεία τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ σημασία τους εἶναι στὴν ἐκλογή πού κάνει ὁ ποιητής, συνταιριάζοντας συνώνυμα πρόσωπα ἢ ἰδέες».

9. Εἰς τὸν πατριάρχην Γερμανὸν Α', τὸν ὁμολογητὴν, καὶ τὸ ποιητικὸν τοῦ ἔργου, ὁ σ. ἀφιεροῖ 12 σελίδας. Ἐπὶ τῇ θάσει τῶν Μηγαίων, ὡς καὶ τῶν ἐλληρικῶν Καταλόγων τῶν διαφόρων Βιβλιοθηκῶν, παραθέτει τὰ εἰς τὸν πατριάρχην Γερμανὸν φερόμενα διαφόρων λειτουργικῶν τύπων ποιήματα (στιχηρά, δοξαστικά, ἀπόστιχα, ἀσματικούς κανόνες, ὕμνους, εἰρμούς, ἰδιόμελα, μεγαλυάρια). Ἐπίσης παραθέτει τοὺς τίτλους καὶ τῶν λόγων καὶ λοιπῶν ἔργων, τῶν ἀποδομένων εἰς τὸν πατριάρχην Γερμανὸν τὸν Α'. Εἰς τὴν σ. 118 ἔ. εἶδει σύντομον προσωπογραφίαν τῆς μεγάλης μορφῆς τοῦ ἐν λόγῳ πατριάρχου, παραθέτων ἅμα ἐνδεικτικὰ ἀποσπάσματα γνωμῶν παλαιῶν καὶ νεωτέρων συγγραφέων, ἐξαίροντα τὴν μόρφωσιν, τὴν ποιητικὴν δημιουργίαν καὶ τὴν ἀγωνιστικὴν τοῦ ἀξίου παντὸς ἐπαίνου εἰκονοφίλου πατριάρχου. Ὁ σ. εἶναι γνώστης τῆς σπουδαιοτέρας περὶ Γερμανοῦ Α' βιβλιογραφίας. Ἀπὸ τῆς σ. 123 ἔ. διαπραγματεύεται ἀναλυτικῶς καὶ διὰ σπανίων κριτικῶν ἐμβραθύνσεων ἕνα ὁμολογιακὰ κείμενα τοῦ Γερμανοῦ Α', διὰ νὰ καταλήξῃ ἐν τέλει εἰς περιεκτικὴν, πολλὰ διδάσκουσαν κρίσιν τοῦ ποιητικοῦ ἔργου τούτου: «Τὰ ἐκκλησιαστικὰ ποιήματα τοῦ Γερμανοῦ τοῦ Α', Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ Ὁμολογητοῦ, ἀποπνέουν τὴν ὑπόβολή τῆς προσευχῆς καὶ τῶν πράξεων τῆς λατρείας καὶ τὸ νόημά τους κατατείνει στὴν πνευματικὴ ἀνύψωσιν, πού σημαίνει καὶ ἠθικὴ ἀνοδο τῶν πιστῶν. Τὴν κάθε φράση τῶν ποιημάτων του ὁ ὁμολογητὴς τῆς ἀπλῶν ὡς μὴ κατηγορηματικὴ ἀλήθεια, κι αὐτὸ γίνεται μὲ συνειδητὴ σεμνοπρέπεια. Ἡ θρησκευτικὴ ποίησις τοῦ Γερμανοῦ ἐκστομίζει τὰ δεοντολογικὰ παραγγέλματά της ὡς ἕνα εἶδος ἐντολῶν τῆς θείας θελήσεως. Εἶναι ἡ ποίησις, πού διαρκῶς ἀποδίδει πρὸς τὴ δομὴ τῆς ἐντελέστερης ἠθικῆς ἀτομικότητος».

10. Περὶ τοῦ Θεοδώρου Στουδίου διαπραγματεύεται ὁ σ. εἰς τὰς σ. 128-136. Χρησιμοποιεῖ τὸν συνήθη τρόπον ἐκθέσεως. Σύντομα βιογραφικὰ, ποιήματα, ἀναλύσεις δειγματοληπτικῶς μεμονωμένων ὕμνων μὲ χαρακτηριστικὰ καὶ θαυτοστοχάστους παρατηρήσεις, διὰ νὰ συμπεράνῃ: «Ὅταν γράφει κανένας γιὰ τὸν Θ. Στ., πρέπει νὰ ἐγκωμιάσει τὴν εὐφυχίαν του ἐκείνη, πού ὀπλισμένη μὲ τὸ ἀνυποχώρητο ἀγωνιστικὸ πνεῦμα, τὸν ἐσπρωχνε σὲ γενναῖα φρονήματα, κι' ἀπ' αὐτὰ σὲ ἀνάλογες πράξεις, καὶ τὸν ὁδήγησε τρεῖς φορές στὴν ἐξορία. Τίποτα δὲν ὑπῆρξε ἱκανὸ νὰ παραδιάσει τὴ χριστολογικὴ χροιά, τὴν ὁποία ἔδινε σὲ ὅλα τὰ σχετικὰ ζητήματα, κι' ἀκόμα τὴ δογματικὴ κάθε φορὰ ἀποψη, πού ἦταν γι' αὐτὸν καὶ προϋπόθεσις καὶ ἐπακόλουθον τῆς συντελεσμένης ὕστερ' ἀπὸ κλίση καὶ σπουδῆ πίστεως του. Αὐτὴ ἡ τόλμη καὶ ἡ ἀφοβία, μαζί μ' ἕνα κατα-

νυκτικὸ θησαύρισμα ζωῆς, ἔχουν ἀποτυπωθεῖ καὶ στὰ γραπτὰ του». — Διὰ τὴν βιβλιογραφικὴν ἐνημέρωσιν λεχθήτω ὅτι ὁ σ. θὰ ἠδύνατο ἴσως κάτι νὰ καρπωθῆ καὶ ἐκ τοῦ ἔργου μου Περὶ Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου, τῶν ἁγίων Ἱεραποστόλων τῶν Σλάβων.

11. Τὴν ἰδίαν μέθοδον ἐρεύνης καὶ κριτικῆς ἀναλύσεως τοῦ ποιητικοῦ τῶν ἔργου ἀκολουθεῖ ὁ σ. καὶ περὶ τοῦ Θεοφάνους τοῦ Γραπτοῦ (σ. 137-145) καὶ τοῦ Ἰωσήφ τοῦ Ὑμνογράφου (τοῦ Σικελιώτου). Ὡς πρὸς τὰ ἐν συνεχείᾳ (σ. 155-168) περὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ἐπιγραμμάτων ἐκτιθέμενα, ὁ σ. δίδει ἐνδεικτικὰς τῆς θεξιοτεχνίας του κρίσεις καὶ κάμνει ἀξιολόγους πράγματι παρατηρήσεις (μετρικὰς, τονικὰς, ρυθμικὰς, ἐννοιολογικὰς, λεκτικὰς, εἰδολογικὰς, σχέσεως τῶν Ἐπιγραμμάτων πρὸς τὰ Συναξάρια κ.π.ἄ.). Καὶ καταλήγει μὲ τὰ ἀξιοπρόσεκτα ταῦτα (σ. 168): «Τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἐπιγράμματα δὲν φάλλονται. Ἀπαγγέλλονται μόνον στὸν ὄρθρον ἀπὸ τὸν ἱεροψάλτη. Θαρρεῖς πὼς εἶναι νοητικώτερη ἢ ὑποβολή τους, ἡ οὐσία τους προσφέρεται περισσότερο στὸ ποίημα καὶ λιγότερο στὴ μουσικὴ. Ἐνας παραπάνω λόγος γιὰ ν' ἀποκτήσουν τὴ σημασία τοῦ ἐπιγράμματος, τὴν ὁποία τοὺς ἀποδίδουμε. Γιατὶ τὸ ἐπίγραμμα ἀπὸ τὰ πανάρχαια χρόνια δὲν ὑπηρετήσε τὴ μουσικὴ. Διακόνησε στὸ ναὸ τῆς ποιήσεως ὡς ἕνα εἶδος ἐντελῶς ἰδιαιτέρο, χαρακτηριστικώτατο, πού ἔδωσε ἀπὸ τότε ὀριστικὴ τὴ σφραγίδα τῆς συντομίας του σὲ ὅ,τι ἐξῆμνησε, μ' ἕνα λυρισμὸ συγκρατημένον πάντοτε καὶ αὐστηρό».

12. Χωρὶς νὰ τὸ θέλω, παρασύρομαι ἐκ τῆς ὥραιας ἐκθέσεως καὶ ἀπὸ τὰ θαυτοστοχάστα νοήματα τῆς περιγραφῆς τῶν ποιητῶν καὶ τῆς ἀναλύσεως τῶν ποιημάτων τῶν ὑπὸ τοῦ ἐξαιρετοῦ ὑπομνηματιστοῦ καὶ κριτικοῦ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ποιήσεως Θεοδ. Στ. Ὁ δ ἦ, ὡστε νὰ ἐκτεινωμαι καὶ εἰς τὰ ἐπὶ μέρους, ἐνθ' ἂ ἠδύναμην νὰ δώσω εἰς ἀδράς γραμμὰς τὸ περιεχόμενον τοῦ σπουδαίου τούτου συγγράμματός του καὶ μὲ ἐν τέλει γενικὰς παρατηρήσεις, κρίσεις καὶ διατυπώσεις νὰ παραδώσω τὸν περαιτέρω ἔλεγχον εἰς τοὺς ἀναγνώστας τοῦ ἔργου, διὰ νὰ γευθῶσιν οἱ ἴδιοι ὅλην τὴν χάριν, τὴν ὁποίαν καὶ ὁ γράφων ἠσθάνθη. Ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ συνεχίσω τὴν βιβλιοκριτικὴν ἀνάλυσίν μου καὶ νὰ περιγράψω τὴν ὥραιαν ἐκθεσιν τοῦ σ. περὶ τοῦ Ἀκαθίστου Ὑμνου (σ. 169-197), θὰ ἤμην ὑποχρεωμένος ἴσως καὶ πλείονα τῶν ὑπὸ τοῦ σ. νὰ διατυπώσω. Εἶναι τὸ μέγιστον τῆς ὄλης Ὑμνογραφίας μας θέμα, ἀλλὰ καὶ τόσο ἐκλυσιχόνο! Αἱ περὶ Ἀκαθίστου ἀμφιβολίαι παραμένουν, ὡς πρὸς τὸν συντάκτην. Κάποτε, εἰς τινα περὶ Σωφρονίου Ἱεροσολύμων μελέτην μου, ἐξέφερα τὴν γνώμην ὅτι ὁ Ἀκάθιστος ἔχει προέλευσιν Παλαιστίνην καὶ δὴ καὶ τῆς Μονῆς Θεοδοσίου καὶ πιθανῶς εἶναι ἔργον συνθετικὸν καὶ τῆ συνεργασίᾳ τοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ τοῦ Α', ἀφοῦ πολλὰ συνεισέφερε διὰ τὴν σύνθεσιν καὶ ὁ ἐν ἔτει 626/28 ἐν Κων) πόλει διατρίβων περίφημος Σωφρόνιος Ἱεροσολύμων, ἐκζητῶν δοθήθειαν στρατιωτικὴν παρὰ τοῦ βυζαντινοῦ αυτοκράτορος. Τὰ ἐσωτερικὰ στοιχεῖα πάντως τῆς ὄλης συνθέσεως τοῦ Ἀκαθίστου, πιστεύω ὅτι προδίδουν

τὴν συνεργασίαν πολλῶν διὰ τὴν σύναξίν του. Σημειωθήτω δ' ὅτι ἐψάλλετο κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Εὐαγγελισμού καὶ οὐχὶ τὴν ἑσπέραν ἐκάστης Παρασκευῆς τῆς περιόδου τῶν πέντε πρώτων ἑβδομαδῶν τῶν γηστειῶν.

13. Ἡ μὴ ὑπολογισθεῖσα ἐκ τῶν προτέρων ἔκτασις τῆς διδασκαλικῆς μου ἀναλύσεως καὶ ὁ κατ' ἀνάγκην περιορισμὸς τοῦ χώρου τοῦ μέλλοντος γὰρ δημοσιεύσῃ ταύτην Περιοδικῶ, μὲ ἀναγκάζουν γὰρ διακόψω καὶ γὰρ ἀφήσω ἡμιτελῆ τὴν περιγραφὴν τοῦ σπουδαιότητος ἀνὰ χεῖρας ἔργου τοῦ Θεοῦ. Ἐὐδὴ η. ἴσως ἄλλοτε εὐρὼ τὴν εὐκαιρίαν γὰρ προχωρήσω εἰς τὴν ἀνάλυσιν τοῦ ἔργου, ἵνα δυνηθῶ γὰρ μεταδώσω πληρύτεραν τὴν ἀποκτηθεῖσαν μεγάλην ὠφέλειαν ὑπ' ἑμοῦ ἐκ τῆς μελέτης τοῦ συγγράμματος τούτου καὶ εἰς ὅσων πλείστους ἐκ τῶν ἀναγνωστῶν τῆς διδασκαλίας μου. Τελευτῶν, ἐν ἐπιθυμῶ γὰρ προσθέσω. Οὐδεὶς ἀσχολούμενος περὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν Ποίησιν δύναται γὰρ γνωρίσῃ καλύτερον καὶ θαυότερον τὴν ἀνυπολόγηστον ταύτης ἀξίαν, μὴ μελετήσας προηγουμένως τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ. Ἐὐδὴ η, Βυζαντινὴ Ὑμνογραφία. Ὁ σ. δὲν εἶναι μόνον ἀξίος συγχαρητηρίων, ἀλλὰ καὶ εὐγνωμοσύνης ἀπὸ μέρους τῆς ἐπισήμου Ἐκκλησίας καὶ τῶν ἐπιστημόνων Θεολόγων καὶ Βυζαντινολόγων διὰ τὸ ἐξαιρετικὸν καὶ ὑποδειγματικὸν εἰς σύλληψιν καὶ ἐκτέλεσιν συγγραφικὸν του ἐπίτευγμα.

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΙΟΝΗΣ

Ἀκαδημαϊκός

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ἱερά Μητρόπολις Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 33 καὶ 34 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2) 1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ἵνα καταλάβωσι τὰς κενὰς ὁργανικὰς θέσεις τακτικῶν Ἐφημερίων τῶν κάτωθι Ἱερῶν Ναῶν τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱ. Μητροπόλεως ὅπως, ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὑποβάλλωσιν ἡμῖν σχετικὴν αἴτησιν μετὰ τῶν ἀπαιτουμένων δικαιολογητικῶν, ἵνα προδῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν τῶν ὑποψηφίων τῶν ἐν λόγῳ κενῶν ἐφημεριακῶν θέσεων: α) Δαφνῶν καὶ β) Ἀραχωβιτικῶν Αἰγιαλείας.

Ἐν Αἰγίῳ τῇ 17ῃ Μαρτίου 1979

† Ὁ Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Μαντινείας καὶ Κυνουρίας

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 33 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2) 1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», τὰς διατάξεις τοῦ Νόμου 346) 1976, «περὶ τρόπου

πληρώσεως Ἐφημεριακῶν τινῶν θέσεων καὶ συστάσεως Εἰδικῶν Σχολῶν Ἱερατικῆς Μορφώσεως», ὡς καὶ τὴν ὑπ' ἀριθ. 3145) 26-6-1976 σχετικὴν Ἀπόφασιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, «περὶ ἰδρύσεως Εἰδικῶν Σχολῶν Ἱερατικῆς Μορφώσεως», καὶ προτιθέμενοι γὰρ προδῶμεν εἰς τὴν πληρῶσιν τῶν ἐφημεριακῶν θέσεων 1) Ἱ. Ναοῦ Ἁγίου Δημητρίου Κώμης Μαντινείας καὶ 2) Ἱ. Ναοῦ Ἁγίας Ἀννης Πλατάνου Κυνουρίας, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ Νόμων τοῦ Κράτους προβλεπόμενα προσόντα, ὅπως, ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὑποβάλλωσιν ἡμῖν σχετικὴν αἴτησιν μετὰ τῶν νενομισμένων πιστοποιητικῶν, διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Τριπόλει τῇ 21ῃ Μαρτίου 1979

† Ὁ Μαντινείας καὶ Κυνουρίας ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Λευκάδος καὶ Ἱθάκης

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ὑπ' ἀριθ. 13) 1970 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περὶ Ἱεροκλήρων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», καλοῦμεν τοὺς βουλομένους γὰρ καταλάβωσιν τὴν κενὴν θέσιν τοῦ Ἱεροκλήρου τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν σχετικὴν αἴτησιν μετὰ τῶν κατὰ Νόμον δικαιολογητικῶν εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μητροπόλεως.

Ἐν Λευκᾷ τῇ 23ῃ Μαρτίου 1979

† Ὁ Λευκάδος καὶ Ἱθάκης ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Ζακύνθου

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει:

α) Τὸ Ν.Δ. 1398) 73, «Περὶ συστάσεως ὁργανικῶν θέσεων διακόνων παρὰ τῇ Ἱερᾷ Ἀρχιεπισκοπῇ Ἀθηνῶν καὶ ταῖς Ἱερᾶς Μητροπόλεσι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος»

β) Τὸν Νόμον 673) 1977 «Περὶ ἀνακατανομῆς καὶ ρυθμίσεως ὁργανικῶν τινῶν θέσεων διακόνων»

γ) Τὴν ὑπ' ἀριθ. 4) 30-1-1978 Πράξιν ἡμῶν, καὶ

δ) Τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 33 καὶ 34 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2) 1969 Κανονισμοῦ «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ἵνα καταλάβωσιν τὴν κενὴν ὁργανικὴν θέσιν Διακόνου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίας Τριάδος τῆς πόλεως Ζακύνθου, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰς αἰτήσεις αὐτῶν μετὰ τῶν νομίμων δικαιολογητικῶν διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Ζακύνθῳ τῇ 27ῃ Μαρτίου 1979

† Ὁ Ζακύνθου ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

Ἱερά Μητρόπολις Γρεβενῶν

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2) 1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», καὶ τὰς διατάξεις τοῦ Νόμου 346) 1976, «Περὶ τρόπου πληρώσεως Ἐφημεριακῶν τινῶν θέσεων

κ.λπ.» καὶ προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν ὑποφνηφίων πρὸς κατάληψιν τῶν κενῶν Ἐφημεριακῶν θέσεων:

1) Κοιμ. Θεοτόκου Ἀνθρακιάς, 2) Ἁγίου Δημητρίου Βάρης, 3) Ἁγ. Γεωργίου Δοξαρά, 4) Ἁγίου Νικολάου Καλλιθέας, 5) Ἁγίου Γεωργίου Κέντρου, 6) Ἁγ. Ἀθανασίου Κυθωνίων, 7) Παμμεγ. Ταξιαρχῶν Λόχμης, 8) Ἁγίας Τριάδος Μικροκλεισούρας, 9) Κοιμ. Θεοτόκου Πιστικοῦ, 10) Κοιμ. Θεοτόκου Πολυνερίου, 11) Ἁγ. Παρασκευῆς Ποντινῆς, 12) Παμμεγ. Ταξιαρχῶν Πόρου, 13) Ἁγ. Ἀθανασίου Ταξιαρχοῦ, 14) Κοιμ. Θεοτόκου Τριφυλίου, 15) Κοιμ. Θεοτόκου Τρικκοκιάς καὶ 16) Προφ. Ἡλιού Παρορείου, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ Νόμων τοῦ Κράτους ὀριζόμενα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσι τὰ κανονικά καὶ Νόμιμα δικαιολογητικά διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Γρεβενοῖς τῇ 28ῃ Μαρτίου 1979

† Ὁ Γρεβενῶν ΣΕΡΓΙΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 53 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2) 1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικά καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσι ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ὀριζόμενα δικαιολογητικά, μετὰ σχετικῆς αἰτήσεως, πρὸς κατάληψιν τῆς κενῆς Ἐφημεριακῆς θέσεως τοῦ Ἐνοριακοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Κοιμήσεως Θεοτόκου Γέρακα.

Σάτα, τῇ 28ῃ Μαρτίου 1979

† Ὁ Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς ΑΓΑΘΟΝΙΚΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Ἀρτης

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὸ ἀρθρον 33 παράγρ. 2 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημεριῶν», καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ νόμιμα καὶ κανονικά προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης εἰς τὸ Δελτίον «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὑποβάλλωσι εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν Ἀρτης τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ὀριζόμενα δικαιολογητικά πρὸς κατάληψιν τῆς χηρευούσης θέσεως Ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ἐνοριακοῦ Ναοῦ Κοιμήσεως Θεοτόκου Τετρακώμου.

Ἐν Ἀρτῇ τῇ 1ῃ Ἀπριλίου 1979

† Ὁ Ἀρτης ΙΓΝΑΤΙΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Βελγίου

Προκειμένου νὰ προσληφθῶσι τέσσαρες Ἱερεῖς - Διδάσκαλοι διὰ τὰς κενὰς θέσεις ἐν Βελγίῳ - Ὀλλανδία καὶ Λουξεμβούργῳ, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους ἐν ἐνεργείᾳ καὶ ἔχοντας τὰ ἐφόδια, ὅπως ἀποταθῶσι εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν. Διεύθυνσις: AVENUE CHARBO 71-73. BRUXELLES 1040

Οἱ μέλλοντες νὰ ἀναλάβωσι διακονίαν εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν Βελγίου θὰ ἔλθωσι, μετ' ἔγκρισιν τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, κατ' ἀπόπασιν, καὶ θὰ λαμβάνωσι εἰς ἀκέραιον τοὺς ἐν Ἑλλάδι μισθοὺς τῶν.

Ἐν Βρυξέλλαις, τῇ 22ᾳ Μαρτίου 1979

Ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως.

« ΕΚΚΛΗΣΙΑ »

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

Ἐπίτροπος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

† Ὁ Πατρῶν ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως
ΘΕΟΦΙΛΟΣ

† Ὁ Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου
ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου

Ἀκαδημαϊκός

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

A) Ἐσωτερικοῦ: Δραχμαὶ 300 ἐτησίως.

B) Ἐξωτερικοῦ: Δολλάρια 15 ἐτησίως.

Τιμὴ ἐκάστου τεύχους μετὰ τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»
δρχ. 15.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ, Βαρυσημάντος Πρότασις, Διαχριστιανικὸν Κέντρον καὶ Ε. Ο. Κ.

Ἱστορικὸν βῆμα διὰ τὴν πνευματικὴν ἐνότητα τῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης.

Ὁ Πανηγυρικός Ἑορτασμός τῆς Κυριακῆς τῆς «Ὁρθοδοξίας».

Μητροπ. Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως Θεοφίλου, Ἡ Ἀλήθεια γιὰ τὴν Ἐκκλησία.

Παρατηρήσεων στήλη.

Βιβλιοκρισία.

Παράρτημα.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ Ἀθῆναι, Ἰασιῶ 1 — Τηλ. 710.73.

Προϊστάμενος Τυπογραφεύς: Ἰωάννης Μιχαήλ. Ἀναστασάκη 3, Ζωγράφου. Τηλ. 7787.978.